

Društvena nejednakost - primjer razvijenih i nerazvijenih zemalja

---

Paušić, Ines

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:571208>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-10**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

INES PAUŠIĆ

**DRUŠTVENA NEJEDNAKOST – primjer
razvijenih i nerazvijenih zemalja**

Završni rad

Pula, 2018.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

INES PAUŠIĆ

**DRUŠTVENA NEJEDNAKOST – primjer
razvijenih i nerazvijenih zemalja**

Završni rad

JMBAG: 0303058450, redovita studentica

Studijski smjer: Marketinško upravljanje

Predmet: Ekonomska sociologija

Mentor: Doc.dr.sc. Saša Stjepanović

Pula, rujan 2018.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za prvostupnika ekonomije/poslovne ekonomije, smjera _____ ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile
u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom
_____ koristi na način
da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne
knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne
i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu
i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga
pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

Sadržaj:

1. Uvod	1
2. Društvena nejednakost	2
2.1. Društvena nejednakost i klase	3
2.2. Socijalna mobilnost	5
2.3. Politički aspekt društvene nejednakosti	7
2.3.1. <i>Vlast, moć i elite</i>	7
2.3.2. <i>Suvremena država</i>	8
2.3.3. <i>Civilno društvo</i>	9
2.3.4. <i>Pravo</i>	9
3. Oblici nejednakosti	10
3.1. Ekonomska nejednakost	10
3.2. Nejednakost spolova	16
3.2.1. <i>Biologija i spolna podjela rada</i>	17
3.2.2. <i>Rod i zaposlenje</i>	18
3.2.3. <i>Rod i zarade</i>	24
3.2.4. <i>Horizontalna i vertikalna segregacija na primjeru Velike Britanije</i>	27
3.3. Nejednakosti u zdravlju	31
3.3.1. <i>Očekivani životni vijek pri rođenju za 20 nerazvijenih zemalja</i>	32
3.3.2. <i>Očekivani životni vijek pri rođenju za 20 razvijenih zemalja</i>	34
3.3.3. <i>Specijalna kirurška radna snaga za deset nerazvijenih zemalja</i>	35
3.3.4. <i>Specijalna kirurška radna snaga za šesnaest razvijenih zemalja</i>	37
3.3.5. <i>Rizik od osiromašenja zbog trošenja sredstava za kiruršku njegu u nerazvijenim zemljama</i>	38
3.3.6. <i>Rizik od osiromašenja zbog trošenja sredstava za kiruršku njegu u razvijenim zemljama</i>	40
3.4. Nejednakost u obrazovanju	42
3.4.1. <i>Načini mjerenja nejednakosti u obrazovanju</i>	43

3.4.2. <i>Pohađanje visokog obrazovanja u nerazvijenim zemljama prema spolu</i> .	44
3.4.3. <i>Pohađanje visokog obrazovanja u razvijenim zemljama prema spolu</i>	46
3.4.4. <i>Pohađanje visokog obrazovanja u nerazvijenim zemljama prema bogatstvu</i>	48
3.4.5. <i>Pohađanje visokog obrazovanja u razvijenim zemljama prema bogatstvu</i>	50
4. Zaključak	53
Literatura:	54
Popis ilustracija:	55
Sažetak	57

1. Uvod

Najjednostavnije određenje pojma društvene nejednakosti je da je to u društvu stvorena nejednakost između ljudi. Društvena nejednakost proizlazi iz distribucije resursa u određenom društvu koja je neravnomjerna. To je različitost prednosti u pristupanju dobrima društva u jednome društvu na osnovi spola, bogatstva, klase..

U ovome radu će se obrađivati problematike vezane uz temu društvene nejednakosti kao što su spolna, zdravstvena, obrazovna te ekonomska nejednakost na primjerima odabranih razvijenih i nerazvijenih zemalja.

Cilj ovog završnog rada je u nastojanju da se prepoznaju nejednakosti razvijenih i nerazvijenih društva na temelju relevantnih izvora. Da bismo utvrdili kako se društva razlikuju u razvijenim i nerazvijenim zemljama koristili smo određene indikatore za navedene problematike društvene nejednakosti u odabranim skupinama zemalja. Te se slobodno može reći da je jaz društvene nejednakosti na primjeru tih indikatora između razvijenih i nerazvijenih zemalja na vrlo velikoj razini.

2. Društvena nejednakost

Danas, kao i prije, ljudi u društvu nisu jednaki po društvenom položaju, kao ni po pravima i mogućnostima koje iz njega proizlaze. Unatoč tome, takvo društvo nejednakosti jedina je stvarnost u kojoj svaki pojedinac ostvaruje svoje fiziološke potrebe te socijalna prava i mogućnosti.

Možemo se pitati, u takvim okolnostima društvene nejednakosti, što je to što ljude upućuje na suradnju, na život u ugovornoj zajednici, danas? Odgovor je interes, interes koji se može pokazivati na brojne načine: npr. kao čovjekova potreba za sigurnošću fizičkog bića (od napada drugih), ali i društvenoga (osiguranje obiteljskog života, obrazovanja, zdravstvene zaštite, zaposlenja i sl.), kao čovjekova potreba za uspjehom (ostvarena profesionalna karijera, ostvarena dobit na tržištu i sl.), ali i kao čovjekova potreba, želja, žudnja za što lagodnijim životom. U svakom od ovih primjera različiti interesi čovjeka usmjeravaju na drugoga čovjeka.

Danas se najviše govori o dominirajućem području susreta ljudi, kako unutar nacionalnih država, tako i izvan nacionalnih granica - o ekonomiji. Najčešće se to područje susreta prepoznaje kao tržište na kojemu se odnosi među subjektima pokazuju kao razmjena. Upravo tržište, kao vrlo suptilan društveni odnos, tijekom duge povijesti ljudskoga društva pokazuje nejednakost pozicija kako pojedinaca, tako i skupina u društvu, a iz čega su se dalje izgrađivali odnosi dominacije i potčinjenosti. Stoga se ekonomija može uzeti ne samo kao područje susreta, već i kao područje razilaženja i dijeljenja među ljudima.

Uz pojam društvene nejednakosti, koji se odnosi na u društvu stvorenu nejednakost među ljudima, treba istaknuti pojam društvena stratifikacija. Ona se odnosi na postojanje uočljivih društvenih skupina koje su rangirane jedna iznad druge na temelju razlika u bogatstvu, ugledu i moći. Pripadnici iste skupine imaju podjednake interese kao i svijest o zajedničkom identitetu. Također razvijaju i sličan životni stil koji ih razlikuje od drugih društvenih skupina

Tijekom europske i svjetske povijesti smjenjuju se različite forme stratifikacije, kao i načini na kojima se stvarala. Npr., u europskom robovlasništvu dominiraju dvije skupine – robovi i slobodni – koje su stvorene osvajanjem (pokoravanjem) jednog naroda od strane drugoga. U američkom robovlasništvu robovi se prepoznaju kao

skupina obespravljenih radnika u tu svrhu „kupljena“ od strane gospodara, vlasnika velikih posjeda kojima je trebala radna snaga. Na Istoku nalazimo primjer društvene nejednakosti u kastinskoj Indiji. Kaste su društvene skupine čija se razlika temelji na vjerskoj i nasljednoj osnovi. Među njima nisu poželjni dodiri i kao takve su zatvorene društvene skupine (brahmani, kšatrije, vaišije i sudre četiri su priznate kaste uz koje postoji još mnoštvo „nedodirljivih“ kasta). Europski je feudalizam poznat po trima skupinama, staležima: kmetovi, plemstvo i svećenstvo. Osnova je njihove socijalne razlike u nasljednim pravima (po krvi). Kmetovi su sastavni dio posjeda koji obrađuju, a kojim je stvarni vlasnik gospodarski plemić.

2.1. Društvena nejednakost i klase

Interes ekonomista za društvenu stratifikaciju bio je potaknut korjenitom promjenom ekonomskih okolnosti, tj. transformacijom poljoprivredne proizvodnje u rastuću tekstilnu i ostalu industriju. Ekspanzija tržišta, inovacije u tehnologiji proizvodnje i ubrzana industrijalizacija značajno su promijenile tradicionalnu sliku društva. Nove klase, radnička i kapitalistička, obilježile su daljnji razvoj društvenih odnosa.

Noviju europsku i svjetsku povijest obilježava društvena nejednakost koju su Marx i brojni njegovi sljedbenici, ali i protivnici, temeljili na razlikama u vlasništvu i radu. Danas je u kapitalizmu dominirajuća društvena forma stratifikacije izražena u klasama i slojevima. Klase se uglavnom razlikuju na temelju distribucije bogatstva i moći. Tako postoje gornje klase, srednje i donje. Unutar svake od njih moguće je razlikovati gornji, srednji i donji dio klase.

Marxova definicija klase primarno je ekonomske naravi, jer svoje uporište ima u odnosu prema vlasništvu i radu, te moći i potčinjenosti koje iz toga proizlaze. Stoga je njegova klasna podjela kapitalističkog društva završavala na sukobu između vladajuće, vlasničke klase buržoazije i proletarijata, potčinjene radničke klase. Ostale skupine, poput seljaka i sitnih zemljoposjednika, nije smatrao bitnim za sudjelovanje u klasnoj borbi koju će voditi proleteriti kao nositelji novog besklasnog poretka – komunizma.

Weber je, osim ekonomskih razlika, za pojavu klasa smatrao bitnim i društveni status (ugled). Weber je tako razlikovao četiri klase: vlasničku klasu, intelektualnu i menadžersku klasu, tradicionalnu sitnu buržoaziju i radničku klasu.

Danas su, na tragu Weberova pristupa klasama, nastali brojni pristupi, od kojih ovdje izdvajamo onaj Johna Goldthorpea, nazvan socioekonomskom klasifikacijom. Prema ovoj klasifikaciji klasa se definira odnosima i uvjetima zapošljavanja u suvremenom društvu. Odnosi i uvjeti zapošljavanja određeni su ugovorima o radu i uslužnim odnosima, situacijom na tržištu i radnim uvjetima. Iz svega se određuje odnos između poslodavca i zaposlenika. Goldthorpe je u britanskom društvu razlikovao tri klase, unutar kojih je grupirao jedanaest kategorija:

Tablica 1. Klase prema Goldthorpeu

Uslužna klasa	I stručnjaci, ravnatelji i dužnosnici višeg ranga, menadžeri u velikim tvrtkama, krupni vlasnici II stručnjaci, ravnatelji i dužnosnici nižeg ranga, tehničari višeg ranga, menadžeri u malim poduzećima, nadzornici nemanulanih zaposlenika
Posrednička klasa	IIIa rutinski nemanualni zaposlenici u upravi i trgovini IIIb zaposlenici u osobnim uslužnim djelatnostima IVa sitni vlasnici, obrtnici itd. koji imaju zaposlene radnike IVb sitni vlasnici, obrtnici itd. bez vlastitih zaposlenika Ivc farmeri i sitni posjednici, samozaposleni ribari V tehničari nižeg ranga, nadzornici manulanih radnika
Radnička klasa.	VI kvalificirani manualni radnici

	VIIa polukvalificirani i nekvalificirani manualni radnici (osim u poljoprivredi) VIIb poljoprivredni radnici

Izvor: A. Šundalić, Sociologija, Osijek, str. 92.

Karl Polanyi, iako prihvaća klase kao manifestnu potvrdu stratificiranosti suvremenog društva, u klasama primarno vidi potrebe društva: klasa postoji dok ima određenu funkciju u društvu, a ne obrnuto, tj. da je društvena struktura određena interesima klase. Klasa je uži pojam od društva i njen život ovisi o svojoj sposobnosti prilagođavanja nastalim promjenama, ali o podršci pripadnika drugih klasa. Stoga je preusko glavne društvene promjene tumačiti klasnim interesima, prije su to događaji poput suše, vanjskog neprijatelja, rata, novog oružja koje koristi stari neprijatelj, ili, pak, nove metode rješavanja tradicionalnih ciljeva, navodi Polanyi.

Suvremeni američki sociolog Peter L. Berger društvenu stratifikaciju vidi kroz klasni sustav koji živi u suvremenom kapitalizmu. Borba za mjesto na socijalnoj ljestvici stalno je prisutna, posebice među pripadnicima srednje klase, a sve zbog ostvarenja triju vrsta prednosti: privilegija, moći i ugleda.

U industrijskom je društvu klasa potisnula sve ostale oblike stratifikacije društva, jer u kapitalizmu "novac najglasnije govori", a ne "porijeklo, obiteljska tradicija, osobna čast". Međutim, polazna točka socijalne mobilnosti nije klasa već obitelj. U njoj se rađaju želje za popravljajem položaja novih generacija. To najčešće ide kroz visoko vrednovanje uloge obrazovanja, ističe Berger: " U svim razvijenim industrijskim društvima obrazovanje je postalo daleko najvažnije sredstvo mobilnosti prema gore."

2.2. Socijalna mobilnost

Socijalna mobilnost označava količinu kretanja stanovništva iz jedne klase u drugu, ili iz jednog sloja u drugi unutar iste klase. Glede smjera, socijalna mobilnost može biti prema gore (njome pojedinac popravlja vlastit socijalni položaj) ili prema dolje (njome pojedinac pogoršava vlastiti socijalni položaj, „kliže“ prema nižoj klasi ili sloju unutar klase). Nadalje, socijalnu se mobilnost može pratiti i kao generacijski fenomen:

unutargeneracijska socijalna mobilnost pokazuje koliko pojedinac u vlastitom životu mijenja socijalni položaj, prema gore ili dolje i međugeneracijska socijalna mobilnost pokazuje koliko druga generacija (djeca) u odnosu na prvu (roditelji) mijenja socijalni položaj, bilo da je riječ o uspinjanju na društvenoj ljestvici ili o klizanju prema dolje. Do sada spomenute socijalne mobilnosti spadaju u tzv. vertikalnu socijalnu mobilnost, jer se odnose na svaku promjenu položaja na socijalnoj ljestvici uspjeha i moći. No postoji i horizontalna socijalna mobilnost, naime mjenjajući mjesto zaposlenja, pojedinac može promijeniti i svoju socijalnu poziciju u novoj sredini: iz prosječnosti i nezamijećenosti u staroj sredini postaje ugledan natprosječan stručnjak u novoj sredini.

Meritokratsko društvo je ono društvo koje nagrađuje marljive i sposobne, društvo u kojemu je individualni uspjeh rezultat individualnog napora, a ne klasnog porijekla. Veća je otvorenost (nikako apsolutna) individualnom uspjehu suvremenog kapitalističkog društva koja se pokazuje i u oblikovanju „nove srednje klase“.

P. Berger je označava kao onu koja proizvodi i distribuira simbolička dobra i usluge (znanje), i koja se suprotavlja „staroj srednjoj klasi“ koja je zarobljena u materijalna dobra, njihovo stvaranje i distribuciju.

Obrazovanje tako postaje pogonsko gorivo socijalnoj mobilnosti danas. Ono je najtransparentniji način promjene položaja na socijalnoj ljestvici uspjeha. Ono je također nova socijalna poluga nejednakosti. Naime, donje klase su manje sklone vjerovati u uspjeh pomoću obrazovanja, za razliku od srednje klase koja je najživlja i najpokretnija među klasama. No, postoje i sumnje u poželjnost čiste meritokracije. Ako bi se sve stavilo na sposobnosti pojedinaca, tada bi znatan broj bio isključen, na društvenom dnu, dok bi se jedan dio izrazito sposobnih izdvojio u klasu nedodirljivih.

Apsolutna mobilnost je ukupna količina društvene mobilnosti dok je relativna mobilnost ona koja se odnosi ne na količinu mobilnosti već na usporedne mogućnosti onih koji potiču iz različitih klasa da postignu određene položaje na socijalnoj ljestvici uspjeha.

Kada se analizira intenzitet socijalne mobilnosti i njena prisutnost u različitim društvenim klasama i slojevima unutar klasa, svakako treba upozoriti na rodne razlike koje još uvijek obilježavaju društvenu nejednakost. Često je slučaj u nižim klasama

da su žene manje mobilne od muškaraca. Također, društvena nepriznatost ženskog rada i prava na karijeru, što se ogleda u nižim plaćama žena za isti posao.

2.3. Politički aspekt društvene nejednakosti

Društvenu smo nejednakost do sada pokazali bilo kao posljedicu ekonomskih razlika, bilo kao učinak ugleda i društvene moći. U suvremenom kapitalizmu ove se nejednakosti najčešće zajedno pojavljuju kao razlike među klasama i slojevima. Kako je suvremeno društvo otvoreno, mobilno, tako je kontinuirano prisutna mogućnost i pravo svih građana da promijene (poboljšaju, ali i pogoršaju) svoj položaj na socijalnoj ljestvici ugleda, moći i bogatstva.

Ako bi ova želja i potreba građana postala masovna, ne bi li to stvorilo kaos i neravnotežu u društvu, pitanje je koje se može iz ovoga postaviti. Povijest nas uči da se ovakve pojave ipak nisu događale. Čak i uslijed političkih revolucija kojima se jedan poredak ruši, a drugi uspostavlja, postavljaju se vrlo jasni zakoni i prisila njihova poštivanja čime se štiti i izdvaja nova, tek formirana vladajuća klasa, politička elita ili elita vlasti. Elita vlasti u mirnodopskim uvjetima održava ravnotežu sustava najčešće demokratskom procedurom vladanja i zaštite privatnosti (materijalnog i simboličnog vlasništva, ugleda, socijalnog statusa i slično).

Privatnost tako postaje i proceduralno pravo na promjenu socijalnog statusa, pravo koje neki koriste, neki ne. Neki su sposobni i poticani u uspinjanju do samog vrha (ostvaruju status elite), neki su manje sposobni i klasnim porijeklom ograničeni pa samo donekle popravljaju svoj socijalni položaj.

2.3.1. Vlast, moć i elite

Pojam je politike evoluirao, tako da se danas može shvaćati dvoznačno: 1. kao ukupna djelatnost vođenja i upravljanja državom; 2. kao određeni smjer i metode u vođenju države ili stranke (ljeвица, desnica, centar, lijevi centar, desni centar, krajnja desnica i dr.)

Vlast i moć pojmovi su koji se redovito vezuju uz politiku. Vlast je specifičan odnos između ljudi i grupa koji obilježava nadređenost i nadmoć jednih nad drugima; utjecaj nadređenih na ponašanje podređenih; vlast daje pravo korištenja sredstava sile, prinude i nasilja.

Moć je, prema M. Weberu, mogućnost jednog čovjeka ili određenog broja ljudi da ostvare svoju volju u zajedničkom djelovanju, čak i unatoč otporu ostalih koji u tom djelovanju sudjeluju.

Kaže se da je politika sudbina današnjeg čovjeka, da se trebamo baviti politikom kako se politika ne bi bavila nama. No, ona je to bila i prije, samo s razlikom što je ranije bila prostor rezerviran za malobrojne (npr. u feudalizmu samo za aristokraciju). Ti malobrojni su bili nedodirljiva elita koja si je davala božanske attribute. No, eliti u politici može se prići i s pozicije ljudske posebnosti. To čine Vilfredo Pareto i Gaetano Mosca koji vladajuću elitu izdvajaju na temelju psiholoških karakteristika.

2.3.2. Suvremena država

Postoje brojni drugi pristupi u rasponu od neoliberalnih do neomarksističkih pristupa u tumačenju društvene nejednakosti i njene opravdanosti.

Demokracija je također poseban oblik vlasti elite koji se razlikuje od ranijih oblika vlasti svojom otvorenošću izbora i vremenskim intervalom vladanja (elita izabrana voljom većine, tj. demokratskom procedurom za određeno mandatno razdoblje).

Demokracija se može ostvarivati na dva načina, kao: 1. Sudionička, to je izravna demokracija kada odluke donose svi kojih se one tiču. Referendum je primjer ove demokracije danas i 2. Predstavnička u kojoj odluke donose oni koji su izabrani na izborima (zastupnici ili parlamentarci). U liberalnoj demokraciji daje se pravo biranja između dvije ili više stranaka.

Suvremenu državu karakteriziraju teritorij, zakoni i upotreba sile. Svi državljani su građani, ne podanici, koji imaju jednaka prava, ali i obveze. Značajno je istaknuti politička prava koja građani ostvaruju posredno preko političkih stranaka, te sudjelovanjem na višestranačkim izborima oko borbe za vlast, s jedne strane i socijalna prava koja građani ostvaruju kroz mrežu institucija i zakona (obrazovanje,

zdravstvena zaštita, zapošljavanje, stjecanje imovine i sl.), s druge strane. Zapadna društva često su se predstavljala kao države blagostanja, tj. kao društva u kojima građani mogu ostvariti svoja politička i socijalna prava

2.3.3. Civilno društvo

Kod ostvarivanja svojih zakonom zajamčenih prava građani često nisu zadovoljni kako brzinom, tako i načinom njihova rješavanja. To je najčešći razlog da se i sami građani udružuju u interesne skupine ili asocijacije, a što im građanska demokracija omogućava te se nazivaju nevladine (ili nepolitičke) organizacije i neprofitne organizacije. One mogu biti dvovrsne: protektivne – štite interese određenog dijela društva (npr. sindikati, ratni veterani, razne udruge bolesnika i dr.) i promotivne – promiču određene ciljeve i vrijednosti koji mogu biti od interesa za pojedine socijalne skupine ili za cijelo društvo (npr. ekološke skupine, religijske skupine, feminističke organizacije i dr.). Takve udruge građana danas tvore civilno društvo ili treći sektor (prvi sektor čine političke stranke, drugi poduzetničke strukture, a treći su nevladine i neprofitabilne asocijacije). Njegova je glavna zadaća promicanje demokracije i zaštita ljudskih prava.

2.3.4. Pravo

Demokratski se sustav zasniva na zakonu kojemu podliježu sve osobe kao i institucije. Zakoni su norme/pravila koje propisuje država kao principe poželjnog ponašanja koje njeni građani moraju slijediti. U slučaju nepoštivanja zakona, poduzimaju se sankcije. Gdje postoje zakoni, tamo je njihovo kršenje (kriminal).

Kroz procese socijalizacije naviknuti smo na konformizam, tj. na sljeđenje socijalno prihvaćenih i zakonom legitimiranih vrijednosti. U protivnom smo izloženi sankcijama (npr. pravila u prometu). Danas je glavni oblik kažnjavanja kroz institucije suda i zatvora.

Pravo polazi od društvene nejednakosti kao pretpostavke (bila ona ekonomske, socijalne, političke ili druge naravi), te zakonom nastoji regulirati mogućnost promjene, na primjer: zakonito pravo na bogaćenje, zakonito pravo na rad, zakonito

pravo na zdravstvenu zaštitu, zakonito pravo na političku aktivnost i drugo. Drugim riječima, država preko prava daje ili oduzima legalitet određenom ponašanju. Pravom se štiti socijalni konsenzus, ali se isto tako kanalizira i socijalni konflikt.

Danas je pravna regulativa sastavni dio svake nacionalne države. Zakoni su propisani za sve segmente duštvenog života. Niti jedan građanin, bilo kao javna bilo kao privatna osoba, niti jedna institucija nisu iznad zakona, pa je razumljivo zašto je tzv. pravna država temeljno uporište suvremenih demokracija.¹

3. Oblici nejednakosti

3.1. Ekonomska nejednakost

Ekonomska nejednakost podrazumijeva nejednakosti između država u raspolaganju ekonomskim resursima (kapitalom, prirodnim bogatstvima, nekretninama).

Društvena nejednakost povezana s ekonomskom nejednakosti, obično je opisana na temelju nejednake raspodjele dohotka ili bogatstva, često je proučavana vrsta društvene nejednakosti.

Izraz razvijene zemlje se rabi za kategorizaciju tehnički naprednih država koje imaju značajno razvijenu vlastitu industrijsku proizvodnju i gospodarstvo. Mnogo je čimbenika koji pokazuju na to koliko je neka zemlja siromašna ili razvijena. To su u prvom redu BDP (bruto domaći proizvod) i HDI (ljudski razvojni indeks). Razvijene zemlje imaju visok HDI te BDP dok nerazvijene imaju vrlo niske pokazatelje.

Razvijene zemlje svijeta na temelju kriterija BDP-a po glavi stanovnika

Sljedeće razvijene zemlje također su sinonim za zemlje Prvoga Svijeta, zemlje s visokim dohotkom. Ove zemlje općenito imaju BDP po stanovniku veći od 15.000 dolara.

---

¹ A. Šundalić, Sociologija, Osijek, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera – Ekonomski fakultet u Osijeku, 2011., str. 89-110.

Tablica 2. Dvadeset razvijenih zemalja na temelju kriterija BDP-a po glavi stanovnika za 2017. godinu

Zemlja	BDP po glavi stanovnika (US\$)
Švicarska	80,189.7
Norveška	75,504.6
Island	70,056.9
Irska	69,330.7
Danska	56,307.5
Švedska	53,442.0
Austrija	47,290.9
Finska	45,703.3
Njemačka	44,469.9
Belgija	43,323.8
Velika Britanija	39,720.4
Francuska	38,476.7
Italija	31,953.0
Španjolska	28,156.8
Malta	26,946.0
Cipar	25,233.6
Slovenija	23,597.3
Portugal	21,136.3
Estonija	19,704.70
Latvija	15,594.3

Izvor: Svjetska banka, srpanj, 2018,
<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>.

Tablica 3. Nerazvijene zemlje svijeta na temelju kriterija BDP-a po glavi stanovnika

Zemlja	BDP po glavi stanovnika (US\$)
Burundi	320.1
Malawi	338.5
Niger	378.1
Centralna Afrička Republika	418.4

Liberija	456.1
Demokratska Republika Kongo	457.8
Sierra Leone	499.4
Madagaskar	449.7
Afganistan	585.9
Uganda	604.0
Togo	617.2
Čad	669.9
Haiti	765.7
Etiopija	767.6
Tajikistan	801.0
Mali	824.5
Nepal	835.1
Tanzanija	936.3
Senegal	1,033.1
Zimbabwe	1,079.6

Izvor: Svjetska banka, srpanj, 2018,

<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>.

Po sustavu klasifikacije Svjetske banke promatranih dvadeset ekonomija razvijenih zemalja i dvadeset ekonomija nerazvijenih zemalja rangira se po njihovom nivou bruto nacionalnog prihoda (GNI) per capita. Te ekonomije se zatim klasificiraju kao zemlje niskog prihoda (LIC), zemlje nižeg-srednjeg prihoda (LMC), zemlje višeg-srednjeg prihoda (UMC) i visokog prihoda (HIC). U ovom radu više obraćamo pozornost na zemlje niskog prihoda dakle nerazvijene i zemlje visokog prihoda odnosno razvijene. Dok zemlje s nižim-srednjim i višim-srednjim prihodom predstavljaju zemlje u razvoju.

Svake godine 1. srpnja Svjetska banka revidira analitičku klasifikaciju svjetskih ekonomija na temelju procjene bruto nacionalnog dohotka (GNI) po glavi stanovnika za prethodnu godinu.

Od 1. srpnja 2016. godine, prema metodi izračuna Svjetske Banke ekonomije s niskim dohotkom definiraju se kao one s bruto nacionalnim dohotkom per capita do 1.025

dolara. Ekonomije sa visokim dohotkom su one sa bruto nacionalnim dohotkom per capita od 12.476 dolara ili više. ²

Tablica 4. Analitička klasifikacija odabranih razvijenih i nerazvijenih zemalja na temelju procjene bruto nacionalnog dohotka (GNI) po glavi stanovnika za prethodnu godinu

Zemlja	Vrsta prihoda	GNI per capita
Švicarska	Visoki prihod (HIC)	80,560.0
Norveška	Visoki prihod (HIC)	75,990.0
Island	Visoki prihod (HIC)	60,830.0
Irska	Visoki prihod (HIC)	55,290.0
Danska	Visoki prihod (HIC)	55,220.0
Švedska	Visoki prihod (HIC)	52,590.0
Austrija	Visoki prihod (HIC)	45,440.0
Finska	Visoki prihod (HIC)	44,580.0
Njemačka	Visoki prihod (HIC)	43,490.0
Belgija	Visoki prihod (HIC)	41,790.0
Ujedinjeno Kraljevstvo	Visoki prihod (HIC)	40,530.0
Francuska	Visoki prihod (HIC)	37,970.0
Italija	Visoki prihod (HIC)	31,020.0
Španjolska	Visoki prihod (HIC)	27,180.0
Malta	Visoki prihod (HIC)	23,810.0
Cipar	Visoki prihod (HIC)	23,718.7
Slovenija	Visoki prihod (HIC)	22,000.0
Portugal	Visoki prihod (HIC)	19,820.0
Estonija	Visoki prihod (HIC)	18,190.0
Latvija	Visoki prihod (HIC)	14,740.0
Tajikistan	Niski prihod (LIC)	990.0
Senegal	Niski prihod (LIC)	950.0
Zimbabve	Niski prihod (LIC)	910.0

² Svjetska banka, <https://blogs.worldbank.org/opendata/new-country-classifications-2016>, (pristupljeno 25. srpanj 2018.).

Tanzanija	Niski prihod (LIC)	905.0
Nepal	Niski prihod (LIC)	790.0
Mali	Niski prihod (LIC)	770.0
Haiti	Niski prihod (LIC)	760.0
Etiopija	Niski prihod (LIC)	740.0
Čad	Niski prihod (LIC)	630.0
Togo	Niski prihod (LIC)	610.0
Uganda	Niski prihod (LIC)	600.0
Afganistan	Niski prihod (LIC)	570.0
Sierra Leone	Niski prihod (LIC)	510.0
Demokratska Republika Kongo	Niski prihod (LIC)	450.0
Madagaskar	Niski prihod (LIC)	400.0
Centralna Afrička Republika	Niski prihod (LIC)	390.0
Liberija	Niski prihod (LIC)	380.0
Niger	Niski prihod (LIC)	360.0
Malawi	Niski prihod (LIC)	320.0
Burundi	Niski prihod (LIC)	290.0

Izvor: Svjetska banka, srpanj, 2018,

<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.CD>

Fizička veličina zemlje, broj stanovnika te nivo nacionalnog prihoda per capita važne su odrednice potencijala koji ona ima u gospodarstvu i glavni faktori koji razlikuju jednu zemlju od druge.

Od navedenih dvadeset razvijenih zemalja i dvadeset nerazvijenih zemalja sve su pune članice Ujedinjenih naroda. Prema demografskim podacima iz 2016. godine od dvadeset razvijenih zemalja, 2 zemlje imaju manje od 500.000 stanovnika, 5 zemalja manje od 5 miliona stanovnika, 7 zemalja manje od 10 miliona stanovnika, dok ostalih 6 zemalja 10 miliona i više stanovnika. Među kojima je Island razvijena zemlja sa najmanje stanovnika, 334.252 stanovnika dok je Njemačka razvijena zemlja sa najviše stanovnika, 82, 67 miliona stanovnika.

Od dvadeset navedenih nerazvijenih zemalja, niti jedna zemlja nema manje od 1 milion stanovnika, 2 zemlje imaju manje od 5 miliona stanovnika, 3 zemlje manje od 10 miliona stanovnika, dok čak njih 15 imaju preko 10 miliona stanovnika. Među kojima je Srednjoafrička Republika zemlja sa najmanje stanovnika te ih broji 4, 595 miliona dok je Etiopija nerazvijena zemlja sa najviše stanovnika, 102, 4 miliona stanovnika. Veličina zemlje obično predstavlja prednost raznolikog bogatstva u resursima, velikog potencijalnog tržišta te mnogostrukih lokalnih izvora sirovina i proizvoda. No veličina zemlje također nosi i probleme administrativne kontrole, kohezije zemlje i regionalnog disbalansa. Ne postoji nužno odnos između veličine zemlje, njenog nivoa per capita GNI-a(bruto nacionalnog dohotka) i nivoa jednakosti ili nejednakosti u raspodjeli tog prihoda.³ Primjerice Etiopija sa svojih 102,4 miliona stanovnika u 2017. godini je imala nivo per capita prihoda od 740 dolara dok je Irska sa svojih samo 4,773 milijuna imala iste godine per capita prihod 55,290.0 dolara.

Od nerazvijenih dvadeset zemalja njih čak 16 bile su tijekom svoje povijesti kolonije europskih zemalja, u prvom redu Britanije i Francuske. Struktura ekonomije tih zemalja te obrazovne i socijalne ustanove oblikovane su po uzoru na bivše kolonijalne vladare. Kolonijalni vladari najsnažnije su utjecali na Afričke zemlje upravo zbog trgovine robovima. Afričke zemlje koje su tek nedavno postale nezavisne vjerojatno su zaokupljene konsolidacijom i evolucijom svoga gospodarstva i političkih sustava nego poslovima poticanja ekonomskog razvoja.

Među razvijenim zemljama kolonije su bile Malta i Cipar i to u vlasništvu Britanaca. Prisutnost Britanaca je na mnoge načine utjecala na život na Malti, što nikako nije slučaj sa Ciprom. Malta se na mnogim razinama ekonomije razvila na imperijalnim crtama Britanije, dok je Cipar bio samo britanski posjed.

Prirodna bogatstva podrazumijevaju zemlju, rude i druge sirovine. Zemlje poput Čada i Haitija imaju minimalno bogatstvo glede prirodnih resursa. A takva se zemlja i rude, minimalna, koje posjeduju moraju razdijeliti među gusto naseljenim stanovništvom. Možda je najvredniji prirodni resurs takvih zemalja obradivo tlo.

Neki ekonomisti vjeruju kako prirodno bogatstvo nafte ili ruda nije čisti blagoslov. Norveška je primjerice iskoristila svoje prirodno bogatstvo kako bi formirala čvrstu bazu za industrijsku ekspanziju. U drugim je zemljama bogatstvo bilo predmetom pronevjere

---

³ M. Todaro, S. Smith, *Ekonomski razvoj*, Sarajevo, Ekonomski fakultet u Sarajevu, 2006., str. 39.

i traženja rente za korumpirane vođe i vojne skupine. Slučaj Konga pokazuje da veliko rudno bogatstvo nije garancija uspjeha u razvoju. Sukob oko profita rudnih industrija često dovodi do fokusa na raspodjelu bogatstva, umjesto na njegovo stvaranje, i do socijalnih borbi, nedemokratske vlasti i velike nejednakosti, tj. ono što zovemo „prokletstvom prirodnih resursa“ koje se očituje u tome što Kongo koji je iznimno bogat mineralnim rudama nije uspio zamjeniti svoju podzemnu imovinu za produktivni ljudski i opipljivi kapital zbog podmitljivih vladara koji su to bogatstvo prelili u svoje bankovne račune i upadljivu potrošnju.⁴

3.2. Nejednakost spolova

U Bibliji, istočni grijeh u Edenskom vrtu počinila je žena. Ona je okusila zabranjeno voće, dovela u kušnju Adama, i od tada zbog toga plaća. Sociolozi smatraju taj navod mitološkim opravdanjem položaja žena u društvu. Mnoge će žene pomisliti da taj odjeljak iz Biblije sažima odnose žena i muškaraca te daje točan opis njihova statusa tijekom tisućljeća, a to znači:

1. žene rađaju djecu,
2. žene su majke i supruge,
3. žene kuhaju, čiste, šivaju i peru
4. brinu o muškarcima i podređene su muškom autoritetu,
5. uvelike su isključene iz zanimanja s visokim statusom i iz položaja koji donose moć.

Ove generalizacije se mogu primjeniti na praktički svako poznato ljudsko društvo. Neki sociolozi i antropolozi misle da ne postoji, niti je ikad postojalo, društvo u kojem žene nemaju status inferioran muškarcima. U novije vrijeme, naročito s razvojem feminističkih ideja, gorljivo se raspravlja o objašnjenju te razlike.⁵

---

⁴ *ibidem*, str. 42.

⁵ M. Haralambos i M. Holborn, Sociologija: Teme i perspektive, Zagreb, Golden marketing, 2002, str. 127.

3.2.1. *Biologija i spolna podjela rada*

Mnogi autori uključujući i antropologe, usredotočuju se na očitije fizičke razlike između muškaraca i žena i povezuju ih sa ulogama u društvu.

George Peter Murdock je antropolog koji tvrdi da su biološke razlike između muškaraca i žena temelj spolne podjele rada u društvu. Ipak, on ne kaže da muškarcima i ženama pri prihvaćanju posebnih društvenih uloga upravljaju genetski zasnovane predispozicije ili karakteristike. On jednostavno iznosi tezu da biološke razlike, poput veće fizičke snage muškaraca i činjenice da žene rađaju djecu, dovode do rodni uloga zbog čiste praktičnosti. S obzirom na biološke razlike između muškaraca i žena, spolna podjela rada najučinkovitiji je način organiziranja društva.

S druge strane Ann Oakley eksplicitno odbacuje shvaćanja Murdocka. Ne prihvaća da postoji bilo kakva prirodna ili neizbježna podjela rada ili pripisivanje društvenih uloga na temelju spola. Ona se zalaže za kulturnu podjelu rada i pritom kaže: Ne samo da podjela rada prema spolu nije univerzalna nego ne postoji razlog zbog čega bi ona trebala biti takva. Ljudske kulture su različite i beskonačno raznolike. One svoj nastanak duguju ljudskoj inventivnosti, a ne nepobjedivim biološkim silama. Ann Oakley misli da su rodne uloge proizvedene kulturno, a ne biološki. Drugim riječima, ljudi uče ponašanje koje se očekuje od muškaraca i žena u njihovu društvu.

Razvoj feminizma je doveo do toga da se usredotoči na podređeni položaj žena u mnogim društvima. Većinom su feministice – sociologinje stvorile teoriju rodne nejednakosti, pa opet malo je slaganja o uzrocima ove nejednakosti, kao i oko toga što bi trebalo poduzeti kako bi se ove nejednakosti smanjile ili ukinule.

Radikalni feminizam optužuje muškarce za eksploataciju žena. Za radikalne feministice koristi od podređenosti žena imaju prije svega muškarci. Smatra se da su žene eksploatirane jer za muškarce obavljaju neplaćeni rad, baveći se odgojom djece i kućnim poslovima, i stoga što im je zapriječen pristup pozicijama moći. Radikalne feministice smatraju da je društvo patrijahalno – njime dominiraju i upravljaju muškarci. S tog stajališta muškarci su vladajuća a žene podređena klasa.

Za Liberalni feminizam nitko nema koristi od postojećih rodni nejednakosti; i muškarci i žene trpe jer su potisnuti potencijali i žena i muškaraca. Primjerice, mnoge žene s potencijalom da budu uspješni i kvalificirani pripadnici radne snage ne

dobivaju mogućnost da razviju svoje talente, dok su muškarcima uskraćeni neki užici bliskog odnosa sa djecom. Stvaranje jednakih mogućnosti, naročito u obrazovanju i na poslu, glavni je cilj liberalnih feministica. Liberalne feministice ostvaruju taj cilj uvođenjem zakona i pokušavajući izmijeniti shvaćanja. U Velikoj Britaniji su podržale uvođenje Zakona o spolnoj diskriminaciji (1975.) i Zakona o jednakim plaćama (1970.) u nadi da će ti zakoni pomoći okončavanju diskriminacije. Pokušavaju iskorjeniti seksizam i stereotipna shvaćanja žena i muškaraca iz masovnih medija.⁶

3.2.2. Rod i zaposlenje

Većina feministica misli da je položaj žena na tržištu rada važan izvor lošijeg položaja žena u društvu. U Velikoj Britaniji zakonodavstvo je osiguralo niz važnih poboljšanja za žene. U smislu stavova izbori 1979. prve britanske žene-premijerke, Margaret Thatcher, vjerojatno su obilježili eru u kojoj su žene prihvaćene u svakom poslu u društvu.

Godine 1970. donesen je Zakon o jednakim plaćama. On je specificirao da žene trebaju dobiti istu plaću kao i muškarci, ako obavljaju isti ili većinom slični posao. No 1982. godine Europski sud je presudio da Zakon o jednakim plaćama nije usklađen sa zakonodavstvom Europske zajednice, i on je ojačan. Amandman iz 1984. omogućuje ženama da zahtijevaju (sudski) jednaku plaću za posao jednake vrijednosti, ako mogu dokazati da je njihov posao isto tako zahtjevan kao i onaj koji obavljaju muški zaposlenici u istoj organizaciji, i to u smislu faktora kakvi su vještina, napor i donošenje odluka. Zakon o spolnoj diskriminaciji iz 1975. ukinuo je diskriminaciju na temelju spolne pripadnosti na poslu, u obrazovanju i stjecanju robe, usluga i imovine. Na poslu se ženama mora dati isti pristup i jednake šanse za napredovanje.⁷

Indikator koji ćemo koristiti za usporedbu postotka zaposlenih žena u odnosu na postotak zaposlenih muškaraca u odabranim razvijenim i nerazvijenim zemljama je omjer zaposlenosti prema stanovništvu.

---

⁶ *Ibidem*, str. 131-138.

⁷ *ibidem*, str. 163.

Omjer zaposlenosti prema stanovništvu je udio stanovništva neke zemlje koja je zaposlena. Zaposlenost se definira kao skup osoba u radnoj dobi koje su tijekom kratkog referentnog razdoblja bile angažirane u bilo kojoj djelatnosti za proizvodnju robe ili pružanje usluga za plaću ili dobit, bilo na radu tijekom referentnog razdoblja (tj. onaj tko je radio na poslu barem jednu sat) ili ne na poslu zbog privremenog odsustva s posla ili u radnom vremenu. Dob od 15 i više godina smatra se radno sposobnom populacijom.⁸

Tablica 5. Omjer zaposlenosti stanovništva prema spolu u dobi od 15 - 24 godina, (modelirana procjena Međunarodne organizacije rada) u odabranim razvijenim zemljama 2011. godine i 2017. godine izražena u postotku

Zemlja	2011. godina		2017. godina	
	Muškarci (u %)	Žene (u %)	Muškarci (u %)	Žene (u %)
Austrija	57.9	49.7	53.6	49.5
Belgija	27.4	23.9	24.4	21.6
Cipar	32.1	29.9	30.3	30.5
Danska	56.5	58.4	56.5	60.0
Estonija	33.3	29.0	37.6	35.1
Finska	39.3	41.3	39.8	43.9
Francuska	32.9	26.7	31.1	26.5
Njemačka	49.5	45.7	47.7	45.0
Island	58.2	66.5	76.8	78.6
Irska	28.4	31.8	34.8	34.0
Italija	22.7	15.3	19.2	13.6
Latvija	28.7	23.5	34.1	31.8
Malta	48.3	42.0	48.2	44.0
Norveška	49.3	52.0	47.6	50.4

⁸ Svjetska banka, <https://data.worldbank.org/indicator/SL.EMP.TOTL.SP.ZS>, (pristupljeno 29. srpnja 2018.).

Portugal	28.7	24.4	27.2	24.1
Slovenija	35.0	26.9	31.6	26.0
Španjolska	21.9	21.7	21.1	18.8
Švedska	40.7	41.0	44.0	46.8
Švicarska	63.8	62.5	62.1	63.2
Velika Britanija	46.2	45.2	50.8	51.1

Izvor: Svjetska banka, srpanj, 2018,

<http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&series=SL.EMP.1524.SP.ZS&country=#>

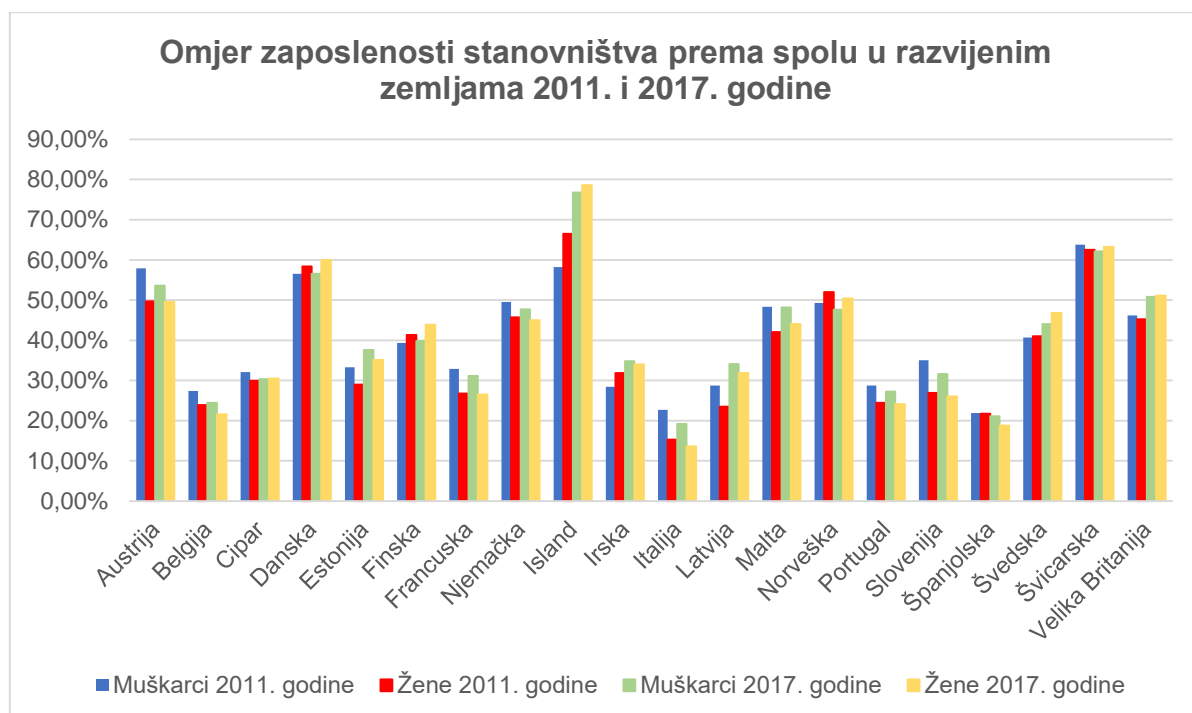
Usporedbom omjera zaposlenosti stanovništva u razvijenim zemljama prema spolu u 2017. godini u odnosu na 2011. godinu udio zaposlenih žena se u većini razvijenih zemalja povećao te se time suzio jaz u postotku muškaraca i žena u zaposlenosti.

Postotak zaposlenih muškarca u 2017. godini lagano je pao u odnosu na 2011. godinu iako i dalje prednjače pred postotkom zaposlenim ženama u razvijenim zemljama. Udio zaposlenih žena u Cipru, Švicarskoj, Danskoj, Malti, Irskoj, Finskoj, Švedskoj, Velikoj Britaniji, Estoniji i Latviji se u 2017. godini u odnosu na 2011. godinu povećao.

Valja izdvojiti sljedeće zemlje; Island gdje se postotak zaposlenih žena povećao za 12,1% sa 66,5% u 2011. godini na 78,6% u 2017. godini, s druge strane postotak zaposlenih muškaraca u Islandu također raste i to za 18,6%. Zatim Španjolska koja doživljava najveći pad udjela zaposlenih žena u odnosu na ostale promatrane razvijene zemlje koji je 2011. iznosio 21,7% da bi u 2017. iznosio 18,8%.

Razvijene zemlje koje u 2017. godini imaju više zaposlenih žena nego muškarca su Cipar, Danska, Finska, Island, Norveška, Švedska, Švicarska i Velika Britanija. Među kojima najveću razliku u korist zaposlenih žena ima Finska sa 43,9% zaposlenih žena i 39,8% zaposlenih muškaraca. Negativan trend glede postotka zaposlenih muškarca najviše se očituje u Austriji gdje se postotak zaposlenih muškarca smanjio u 2017. godini za 4,3% u odnosu na 2011. godinu. Također valja izdvojiti Dansku u kojoj postotak zaposlenih muškaraca u 2011. godini i u 2017. godini stagnira sa udiom od 56,5% u 2011. godini te istim udjelom 6 godina kasnije, dakle 2017. godine Danska je imala jednak postotak zaposlenih muškaraca kao i u 2011. godini.

Grafikon 1. Omjer zaposlenosti stanovništva prema spolu u dobi od 15 - 24 godina, (modelirana procjena Međunarodne organizacije rada) u odabranim razvijenim zemljama 2011. godine izražena u postotku

Izvor: Svjetska banka, srpanj, 2018,

<http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&series=SL.EMP.1524.SP.ZS&country=#>

Tablica 6. Omjer zaposlenosti stanovništva prema spolu u dobi od 15 - 24 godina, (modelirana procjena Međunarodne organizacije rada) u odabranim nerazvijenim zemljama 2011. i 2017. godine izražena u postotku

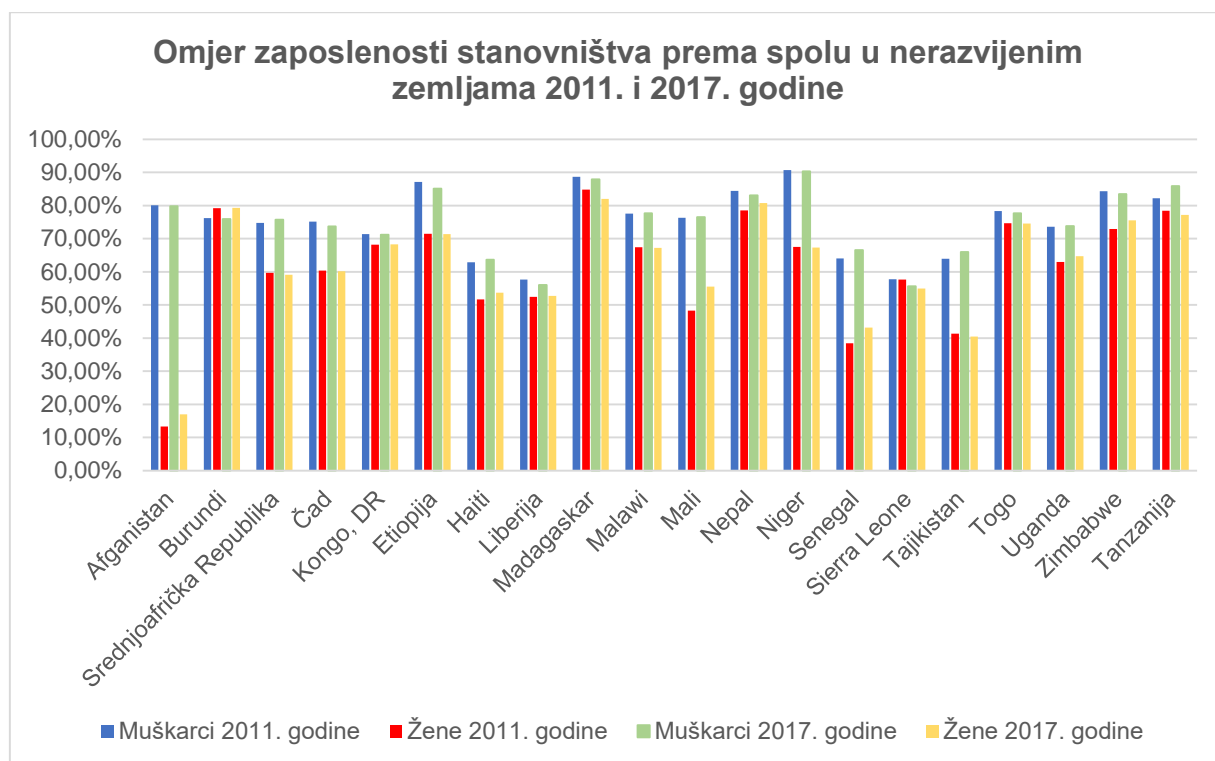
Zemlja	2011. godina		2017. godina	
	Muškarci (u %)	Žene (u %)	Muškarci (u %)	Žene (u %)
Afganistan	80.1	13.3	79.8	17.0
Burundi	76.2	79.2	75.9	79.3
Srednjoafrička Republika	74.8	59.7	75.7	59.1
Čad	75.2	60.4	73.7	60.2
Kongo, DR	71.4	68.2	71.2	68.3

Etiopija	87.1	71.5	85.1	71.4
Haiti	62.9	51.7	63.7	53.7
Liberija	57.7	52.4	56.0	52.7
Madagaskar	88.7	84.8	87.9	82.0
Malawi	77.6	67.4	77.7	67.2
Mali	76.3	48.3	76.5	55.5
Nepal	84.4	78.5	83.1	80.8
Niger	90.7	67.5	90.3	67.3
Senegal	64.0	38.4	66.6	43.2
Sierra Leone	57.8	57.7	55.6	55.0
Tajikistan	63.9	41.3	66.0	40.5
Togo	78.3	74.7	77.7	74.6
Uganda	73.6	63.0	73.8	64.7
Zimbabve	84.3	72.9	83.5	75.5
Tanzanija	82.2	78.4	85.9	77.2

Izvor: Svjetska banka, srpanj, 2018,

<http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&series=SL.EMP.1524.SP.ZS&country=#>

Grafikon 2. Omjer zaposlenosti stanovništva prema spolu u dobi od 15 - 24 godina, (modelirana procjena Međunarodne organizacije rada) u odabranim nerazvijenim zemljama 2011. godine izražena u postotku

Izvor: Svjetska banka, srpanj, 2018,

<http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&series=SL.EMP.1524.SP.ZS&country=#>

Usporedbom podataka o omjeru zaposlenosti stanovništva prema spolu u odabranim nerazvijenim zemljama u 2017. godini u odnosu na 2011. godinu možemo primjetiti da je postotak zaposlenih žena najmanje porastao u 2017. godini u Burundiju i Demokratskoj Republici Kongo za samo 0,1% te u Liberiji za 0,3% što je jako mala promijena u korist zaposlenih žena premda se radi o porastu. Najveći porast zaposlenih žena u 2017. godini u odnosu na 2011. godinu bilježi Mali sa povećanjem od 7,2%. Također došlo je i do negativnih trendova gleda postotka zaposlenih žena zbog toga što je bila bolja situacija prije 6 godina nego u 2017. godini, najveći takav negativni trend ima Madagaskar sa padom od 2,8%.

S druge strane što se tiče zaposlenih muškaraca nije se znatno povećao niti njihov postatak zaposlenosti, najveći takav bilježi Tanzanija sa povećanjem zaposlenih

muškaraca od 3,7%. Do najvećeg smanjenja postotka zaposlenih muškaraca u 2017. godini u odnosu na situaciju u 2011. godini dolazi u zemlji Sierra Leone sa padom od 2,2%.

Najmanji postotak zaposlenih žena u 2017. godini ima Afganistan sa samo 17% zaposlenih žena u odnosu na muškarce kojih ima 79,8% te se može reći da je u Afganistanu prisutan veliki jaz u postotku muškaraca i žena u zaposlenosti, ništa bolja situacija nije bila niti 6 godina ranije. Valja spomenuti i Tajikistan sa 66% zaposlenih muškaraca i 40,4% zaposlenih žena. Jedina zemlja koja je u 2017. godini imala više zaposlenih žena nego muškaraca je Burundi sa 79,3% zaposlenih žena i 75,9% zaposlenih muškaraca.

3.2.3. Rod i zarade

Promatrati ćemo plaćene radnike prema spolu u razvijenim i nerazvijenim zemljama u 2017. godini. Da bismo utvrdili kakav je odnos postotka plaćenih žena koje rade i plaćenih muškarca koji rade u razvijenim i nerazvijenim zemljama.

Prije svega treba razjasniti što zapravo podrazumijeva pojam "plaćeni radnici" prema terminologiji Međunarodne organizacije rada čije ćemo statistike koristiti, plaćeni radnici su oni koji rade za poslodavce u javnom ili privatnom sektoru i za to primaju naknadu u oblicima plaće, provizije ili u naturi itd.⁹

Tablica 7. Ponderirani prosjek plaćenih radnika prema spolu, nerazvijene zemlje 2017. godine (modelirano po procjeni Međunarodne organizacije rada)

Zemlja	Žene, plaćene radnice (u %)	Muškarci, plaćeni radnici (u %)
Afganistan	30.5	33.1

⁹ International Labour Organization, Wage and salaried workers, 2014., str. 1, http://ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---ilo-hanoi/documents/publication/wcms_428972.pdf

Burundi	2.9	11.1
Srednjoafrička Republika	24.3	36.1
Čad	1.3	13.8
Kongo, DR.	42.7	42.7
Etiopija	9.0	13.2
Haiti	9.1	13.7
Liberija	8.8	29.9
Madagaskar	8.1	13.0
Malawi	32.7	44.2
Mali	5.8	15.2
Nepal	10.1	30.5
Niger	8.9	11.9
Senegal	52.7	53.7
Sierra Leone	4.7	15.5
Tajikistan	56.9	48.9
Tanzanija	9.4	17.8
Togo	10.8	26.3
Uganda	15.9	28.0
Zimbabwe	23.0	44.3

Izvor: Svjetska banka, srpanj, 2018,

<https://data.worldbank.org/indicator/SL.EMP.WORK.FE.ZS>

U svim promatranim nerazvijenim zemljama u 2017. godini prednjače plaćeni radnici muškog spola nad plaćenim radnicima ženskog spola. U nerazvijenim zemljama u 2017.godini najmanje razlike u prosječno plaćenim radnicima glede spolova pronađene su u Afganistanu, Burundiju, Etiopiji, Haitiju, Madagaskaru, Maliju, Nigeru, Senegalu i Tanzaniji (manje od 10,0% razlike u svakoj od tih zemalja). A posebno treba istaknuti Demokratsku Republiku Kongo sa 0% razlike između žena plaćenih radnica i muškaraca plaćenih radnika, gdje i žene i muškarci dijele isti postotak od 42.7%.

Najveće razlike u plaćenim radnicima prema spolu utvrđene su u Zimbabweu (21,3%), Liberiji (21,1%) i Nepal (20,4%).

Različiti faktori u nerazvijenim zemljama utječu na postotak više plaćenih muškarca u odnosu na plaćene žene, kao što su razlike u zanimanjima i aktivnostima koje imaju tendenciju da budu dominirane muškarcima ili ženama, stavovi kadrovskih odjela unutar privatnih i javnih tijela prema razvoju karijere i neplaćenog i / ili roditeljnog / roditeljskog dopusta, obrazovanje i osposobljavanje, svijest i transparentnost, kao i izravna diskriminacija pa čak i religijsko uvjerenje zbog kojeg se žene ne zapošljavaju uopće.

Tablica 8. Ponderirani prosjek plaćenih radnika prema spolu, razvijene zemlje 2017. godine (modelirano po procjeni Međunarodne organizacije rada)

Zemlja	Žene plaćene radnice (u %)	Muškarci plaćeni radnici (u %)
Austrija	90.0	85.0
Belgija	89.2	81.4
Cipar	89.5	82.2
Danska	93.9	88.0
Estonija	93.3	87.6
Finska	90.5	81.5
Francuska	91.5	85.0
Njemačka	92.4	87.2
Island	92.6	84.3
Irska	91.9	76.4
Italija	81.7	71.6
Latvija	89.9	83.8
Malta	93.9	82.0
Norveška	95.4	90.9
Portugal	86.5	78.0
Slovenija	89.2	82.6
Španjolska	87.3	79.7
Švedska	93.9	86.5
Švicarska	86.5	82.8
Velika Britanija	89.1	80.5

Izvor: Svjetska banka, srpanj, 2018,

<https://data.worldbank.org/indicator/SL.EMP.WORK.FE.ZS>

Nadalje promatramo li odnos plaćenih radnika prema spolu u razvijenim zemljama u 2017. godini uočavamo potpuno drugačije stanje, u razvijenim zemljama naime prednjače upravo suprotno plaćene radnice nad plaćenim radnicima. U razvijenim zemljama u 2017.godini najmanje razlike u prosječno plaćenim radnicima glede spolova pronađene su u Švicarskoj, Norveškoj i Austriji (manje ili jednako razlici od 5,0% u svakoj od tih zemalja), među kojima Švicarska ima najmanje vrijednosti razlike (3,7%) u korist plaćenih radnica.

Najveće razlike u plaćenim radnicima prema spolu utvrđene su u Irskoj (15,5%), Malti (11,9 %) i Italiji (10,1%).

3.2.4. Horizontalna i vertikalna segregacija na primjeru Velike Britanije

Premda žene čine sve veći broj ekonomsko aktivnih, one nisu ravnomjerno predstavljene u strukturi zaposlenja. Postoji dakle horizontalna i vertikalna segregacija na muške i ženske poslove:

1. Horizontalna segregacija se odnosi na razmjer u kojem muškarci i žene obavljaju različite poslove.
2. Vertikalna segregacija se odnosi na razmjer u kojem muškarci imaju zaposlenja višeg statusa i s boljom plaćom od žena.¹⁰

Tablica 9. Horizontalna i vertikalna segregacija na primjeru Velike Britanije

Zaposleni	Muškarci (u tisućama)		Žene (u tisućama)	
	Puno radno vrijeme	Djelomično zaposleni	Puno radno vrijeme	Djelomično zaposlene
Zanimanje				

¹⁰ *ibidem*, str. 164.

1. Menadžeri, direktori i viši dužnosnici	2.027	163	905	292
- Proizvodni menadžeri i direktori u graditeljstvu	172	0	7	0
- Voditelji i direktori financijskih institucija	62	0	25	0
- Službenici u oružanim snagama	26	0	0	0
2. Stručnjaci	2.881	297	2.218	1.007
- Inženjeri	385	16	40	0
- Odgajatelji u vrtićima i učitelji osnovnih škola	54	7	253	103
3. Drugi stručnjaci i tehničari	2.331	255	1.389	598
- Tehničari informacijske tehnologije	158	0	31	12
- Medicinske sestre	14	0	10	9
4. Činovnici, tajnici	726	104	1.410	1.034

- Nazdornici skladišta	50	9	28	14
- Tajnici	40	10	335	273
5. Obrti i slično	2.783	222	205	124
- Krojači, proizvođači tkanina i slično	23	0	20	9
- Električari, elektroničari	243	14	0	0
6. Pružanje usluge zbrinjavanja i razonode	398	146	1.357	1.061
- Njegovatelji i pratitelji (stjuardi)	194	52	609	479
- Pomoćnici zrakoplovnih putovanja	7	0	29	10
7. Prodaja	629	307	581	929
- Prodajni i maloprodajni asistenti	191	196	151	543
- Blagajnici u maloprodaji	21	28	27	116
8. Radnici u postrojenjima	1.597	211	170	64
- Vozači kamiona	170	62	6	6
- Radnici na tekućoj vrpci,	15	0	10	0

sastavljanje električnih uređaja				
9. Druga zanimanja	1.290	485	488	1.076
- Poštari i drugi poštarski radnici	96	34	11	13
- Zaposleni u prehrani	86	105	87	231

Izvor: Statistički ured Ujedinjenog Kraljevstva, srpanj, 2018, <https://www.ons.gov.uk/>

Tablica daje podatke o razmjeru horizontalne segregacije prema djelatnostima u Velikoj Britaniji od Travnja do Lipnja u 2017. godini. Tablica pokazuje da su muškarci dominantniji u područjima poput građevinarstva, bankarstva, vojski, informatici, energetici, proizvodnji i transportu. Dok žene čine većinu zaposlenih u zdravstvu, administrativnim poslovima, prodaji i drugim uslužnim djelatnostima.

U obrazovanju i prehrambenim poslovima mala je razlika u broju zaposlenih žena i muškaraca. U gotovo svim djelatnostima više je djelomično zaposlenih žena nego muškaraca, pa čak i u onim djelatnostima gdje su žene manje zaposlene od muškarca i gdje je naizgled u ukupnom stanju zaposlenih manje djelomično zaposlenih žena od muškaraca ipak je više djelomično zaposlenih žena u odnosu na ukupan broj zaposlenih žena u toj djelatnosti.

Što se tiče vertikalne segregacije prema djelatnostima u Velikoj Britaniji. Muškaraca ima više na području menadžmenta i dijelom profesija sa visokim statusom, primjerice inženjering gdje je u Velikoj Britaniji zaposleno 402.343 muškaraca dok je žena tek 48.449. Kad žene imaju stručni posao, vjerojatnije da će biti u profesijama nižog statusa i manjom plaćom primjerice odgajateljice u dječijim vrtićima i učiteljice u osnovnim školama.

Objašnjenje rodnih nejednakosti na poslu

Žene su na poslu suočene s brojnim preprekama:

1. Obično su manje plaćene od muškaraca.
2. Vjerojatnije je da će biti samo djelomično zaposlene.
3. Obično su koncentrirane u nižim slojevima profesija u kojima rade.
4. Obično obavljaju posebni tip poslova, najčešće onaj nižeg statusa.

Neka objašnjenja ovih nejednakosti koncentriraju se na karakteristike žena i muškaraca. Ona obično smatraju da nejednakosti na tržištu rada potječu iz ženine uloge u obitelji. Drugi pristupi se koncentriraju na tržište rada i na način na koji ono ograničava mogućnosti otvorene ženama.¹¹

3.3. Nejednakosti u zdravlju

Zdravstvene nejednakosti mogu se definirati kao razlike u zdravstvenom stanju ili raspodjeli zdravstvenih odrednica između različitih skupina stanovništva.

Zdravstvene nejednakosti u mnogim se slučajevima odnose na pristup zdravstvenoj zaštiti. Zdravstvene nejednakosti najčešće su u zemljama koje nisu implementirale univerzalni sustav zdravstvene zaštite.¹²

Iako univerzalni pristup zdravstvenoj zaštiti ne može u potpunosti ukloniti zdravstvene nejednakosti, pokazalo se da ih uvelike smanjuje. U tom kontekstu, privatizacija pojedincima daje "moć" za kupnju vlastite zdravstvene zaštite (preko privatnih zdravstvenih osiguravajućih društava), ali to dovodi do društvene nejednakosti jer samo ljudi koji imaju ekonomske resurse imaju pristup zdravstvenoj zaštiti.

---

¹¹ *ibidem*, str. 168.

¹² E. R. Wright i B. L. Perry, "Medical Sociology and Health Services Research: Past Accomplishments and Future Policy Challenges", *Journal of Health and Social Behaviour*, 2010, str. 107–119.

3.3.1. Očekivani životni vijek pri rođenju za 20 nerazvijenih zemalja

Očekivano trajanje života pri rođenju važan je pokazatelj zdravstvenog stanja u zemlji. Ukazuje na broj godina koje će novorođenčad živjeti ako bi prevladavajući obrasci mortaliteta u vrijeme njihova rođenja ostali isti tijekom cijelog života novorođenčadi.

Odražava ukupnu razinu mortaliteta stanovništva i sažima obrazac mortaliteta koji prevladava u svim dobnim skupinama u određenoj godini. Izračunava se po tablici životnog razdoblja koja daje snimku populacijskog uzorka smrtnosti u određenom vremenu. Stoga ne odražava uzorak smrtnosti koji osoba doista doživljava tijekom svog života. Visoka smrtnost kod mladih dobnih skupina znatno smanjuje očekivano trajanje života pri rođenju. Ali ako osoba preživi djetinjstvo visoke smrtnosti, može živjeti dulje. Na primjer, u populaciji s očekivanom životnom dobi u dobi od 50 godina, može doći do toga da nekoliko ljudi umiru u dobi od 50 godina. Očekivano trajanje života pri rođenju može biti nisko zbog visoke smrtnosti djece, tako da ako osoba preživljava svoje djetinjstvo, on/ona može živjeti dulje od 50 godina.

Na očekivani životni vijek utječu mnogi čimbenici kao što su: socioekonomski status, uključujući zapošljavanje, dohodak, obrazovanje i ekonomsko blagostanje, kvaliteta zdravstvenog sustava i mogućnost pristupa ljudi istome. Ponašanje ljudi koja utječu na zdravlje također kao što su konzumacija duhana i pretjerana konzumacija alkohola, loša ishrana i nedostatak vježbanja, socijalni čimbenici, genetički čimbenici i okolišni čimbenici, uključujući nedostatak čiste vode za piće i adekvatnu sanitarnu zaštitu.¹³

Tablica 10. Očekivani životni vijek pri rođenju (u godinama) za 20 nerazvijenih zemalja u 1990. i 2016. godini

Zemlja	1990. godina	2016. godina
Burundi	48	57

¹³ Svjetska banka, <https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.LE00.IN>, (pristupljeno 31. srpanj 2018.).

Malawi	47	63
Niger	44	60
Srednjoafrička Republika	49	52
Liberija	47	63
Demokratska Republika Kongo	49	60
Sierra Leone	37	52
Madagaskar	51	66
Afghanistan	50	64
Uganda	46	60
Togo	56	60
Čad	47	53
Haiti	55	63
Etiopija	47	65
Tajikistan	63	71
Mali	46	58
Nepal	54	70
Tanzanija	50	66
Senegal	57	67
Zimbabwe	58	61

Izvor: Svjetska banka, srpanj, 2018.,

<https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.LE00.IN>

Srednjoafrička Republika, Sierra Leone i Čad su države koje od navedenih nerazvijenih država imaju najmanji očekivani životni vijek pri rođenju svojih stanovnika, koji je ne prelazi 60 godina starosti. U zemljama Čad, Srednjoafričkoj Republici uključujući i Zimbabwe u promatranom razdoblju od 1990. godine do 2016. godine očekivani životni vijek pri rođenju svojih stanovnika nije se bitno povećao.

Ove brojke suprotstavljaju se globalnom prosjeku životnog vijeka ljudi koji žive 6.2 godina duže nego 1990. godine. Očekivano trajanje života danas je prosječno nešto manje od 72 godine na globalnoj razini, te se očekuje da će dosegnuti 76,2 godine do 2050. godine.

Više od većine navedenih nerazvijenih zemalja nalaze se na Afričkom kontinentu. Stoga razlozi ovim malim brojkama su što je u periodu od 1990. godine do 2016. godine u Africi došlo do epidemije zaraznih bolesti, sa AIDS-om i tuberkulozom u prvom redu, perinatalna i majčinska stanja rezultirala su smrću tijekom porođaja, uzimajući živote djece i majki, zatim ozljede i nasilje sa smrtnim posljedicama. Također ne treba zaboraviti neprenosive bolesti poput moždanog udara, bolesti srca, dijabetesa, kronične bolesti pluća i raka. Upravo te neprenosive bolesti glavni su zdravstveni problem - naročito u zemljama s niskim dohotkom u Africi, gdje se stanovnici suočavaju s velikim teretom prenosivih i neprenosivih bolesti, naročito stariji.

3.3.2. Očekivani životni vijek pri rođenju za 20 razvijenih zemalja

Tablica 11. Očekivano trajanje života pri rođenju (u godinama) za 20 razvijenih zemalja u 1990. i 2016. godini

Zemlja	1990. godina	2016. godina
Švicarska	77	83
Norveška	77	83
Island	78	82
Irska	75	82
Danska	75	81
Švedska	78	82
Austrija	76	81
Finska	75	82
Njemačka	75	81
Belgija	76	81
Velika Britanija	76	81
Francuska	77	82
Italija	77	83
Španjolska	77	83
Malta	76	82
Cipar	77	81
Slovenija	73	81

Portugal	74	81
Estonija	69	78
Latvija	69	70

Izvor: Svjetska banka, srpanj, 2018.,

<https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.LE00.IN>

Kod razvijenih zemalja očekivano trajanje života pri rođenju povećalo se u promatranom periodu od 1990. godine do 2016. godine zbog brojnih čimbenika, uključujući smanjenje smrtnosti dojenčadi, povećanje životnog standarda, poboljšanje životnog stila i bolji odgoj, kao i napredak u zdravstvu i medicini. Stanovnici zemalja s visokim prihodima i životnim standardom žive dulje, u prosjeku, i imaju manju smrtnost.

Porast očekivanog trajanja života pri rođenju među razvijenim zemljama između 1990. i 2016. godine bio je najviši u Estoniji (9 godina) odmah nakon slijedi Slovenija (8 godina), dok su zemlje Portugal, Finska Norveška i Irska zabilježile rast od 7 godina.

Očekivano trajanje života pri rođenju je kod razvijenih zemalja rezultat primjene inovacija u području zdravlja, povećane produktivnosti koja omogućava bolju razinu življenja, bolju prehranu, bolje stanovanje i bolju sanitarnu zaštitu.

Isto tako i znanje o zdravstvenim učincima pušenja imalo je posljedice na ponašanje ljudi i njihovo zdravlje. Nedavno su znanstvene inovacije u medicinskim postupcima i farmaciji imale značajan utjecaj na smanjenje smrtnosti od kardiovaskularnih bolesti.

3.3.3. Specijalna kirurška radna snaga za deset nerazvijenih zemalja

Specijalna kirurška radna snaga je broj specijaliziranih kirurških, anestezijskih i opstetričkih (SAO) pružatelja usluga koji rade u svakoj zemlji na 100.000 stanovnika.¹⁴

Tablica 12. Specijalna kirurška radna snaga (na 100.000 stanovnika) deset nerazvijenih zemalja prema podacima Svjetske Banke za 2014. godinu

Zemlja	Broj kirurških specijalista
Malawi	0
Niger	0
Srednjoafrička Republika	0
Afganistan	0
Togo	1
Haiti	4
Etiopija	1
Tajikistan	56
Mali	1
Nepal	3
Zimbabwe	1

Izvor: Svjetska banka, kolovoz, 2018.,

<https://data.worldbank.org/indicator/SH.MED.SAOP.P5>

Navedeni podaci o broju specijalista kirurgije u deset nerazvijenih zemalja ukazuju na ogroman jaz između potrebe i opskrbe kirurškom njegom. U ovim podacima nema brojčano najlošijih zemalja, sve su loše, bar što se tiče zemalja na području Afričkog kontinenta. Izuzevši Azijsku zemlju Tajikistan koji isto spada među zemlje niskoga dohodka ali izdvaja se od njih brojem specijalista kirurgije (56) na 100.000 stanovnika što je znatno povoljniji trend.

¹⁴ Svjetska banka, <https://data.worldbank.org/indicator/SH.MED.SAOP.P5>, (pristupljeno 1. kolovoz 2018.)

Razlozi za manjak specijalista kirurgije u ovim zemljama su prije svega nedostatak sredstava za obrazovanje i osposobljavanje, međunarodnu migraciju i promjene karijere među zdravstvenim radnicima, bolesti, prijevremena umirovljenja.

Prof. Bruce Biccand, sa Sveučilišta u Cape Townu proveo je istraživanje, koje je obuhvatilo 25 zemalja Afričkog kontinenta. Istraživanje je pokazalo je da je nešto više od 18% pacijenata imalo komplikacija nakon operacije, dok je 1% pacijenata umrlo u bolnici u roku od 30 dana od njihove operacije - dvostruko više od globalnog prosjeka. Nedostatak sredstava bio je kriv za visoke stope smrtnosti. Visoke stope smrtnosti nisu bile rezultat profila rizika pacijenata: afrički bolesnici bili su u prosjeku mlađi i podvrgavali se manjim operacijama, što znači da su imali manji rizik od umiranja u usporedbi s zemljama višeg dohodka gdje su pacijenti obično stariji i bolesniji.

Prof. Bruce Biccand, izjavio je kako je jedan od glavnih problema vjerojatno nedostatan broj medicinskih djelatnika, što je rezultiralo poteškoćama u uočavanju ili rješavanju komplikacija nakon operacija.¹⁵

3.3.4. Specijalna kirurška radna snaga za šesnaest razvijenih zemalja

Tablica 13. Specijalna kirurška radna snaga (na 100.000 stanovnika) šesnaest razvijenih zemalja prema podacima Svjetske Banke za 2014. godinu

Zemlja	Broj kirurških specijalista
Švicarska	96
Norveška	62
Island	79
Irska	52
Austrija	141
Finska	110
Belgija	65
Velika Britanija	92

¹⁵ B.M. Biccand, „Perioperative patient outcomes in the African Surgical Outcomes Study: a 7-day prospective observational cohort study“, The Lancet, 2018, [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(18\)30001-1/fulltext?elsca1=tlpr#](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(18)30001-1/fulltext?elsca1=tlpr#), (pristupljeno 1. kolovoz 2018.).

Francuska	63
Italija	114
Španjolska	109
Malta	86
Cipar	80
Portugal	84
Estonija	127
Latvija	91

Izvor: Svjetska banka, srpanj, 2018.,

<https://data.worldbank.org/indicator/SH.MED.SAOP.P5>

U 2014. godini u broju specijalista kirurgije na 100.000 stanovnika u razvijenim zemljama prednjači Austrija sa 141 specijalistom kirurgije na 100.000 stanovnika. Odmah nakon nje slijede Estonija (127), Italija (114), Finska (110), Španjolska (109).

Razvijene zemlje imaju dovoljan broj specijalista kirurgije, razlog tome je što za razliku od nerazvijenih zemalja, razvijene zemlje ulažu u medicinsko obrazovanje te svoj zdravstveni sustav, što nije za čudo pošto razvijene zemlje imaju dostupnih sredstava za isto.

3.3.5. Rizik od osiromašenja zbog trošenja sredstava za kiruršku njegu u nerazvijenim zemljama

Rizik od osiromašenja zbog trošenja sredstava za kiruršku njegu definira se kao udio stanovništva u opasnosti od osiromašenja zbog troška za kiruršku njegu kada je ona potrebna. Trošak za kiruršku njegu koji može dovesti do osiromašavanja definira se kao izravno plaćanje iz "džepa" za kiruršku i anestezijsku skrb koji dovodi ljude ispod praga siromaštva (koristi se prag od 1,25 USD PPP / dan).¹⁶

¹⁶ Svjetska banka, <https://data.worldbank.org/indicator/SH.SGR.IRSK.ZS?end=2017&start=2007>, (pristupljeno 2. kolovoz 2018.).

Tablica 14. Rizik od osiromašenja zbog trošenja sredstava za kiruršku njegu (% ljudi u riziku), nerazvijenih dvadeset zemalja, komparacija podataka za 2007. godinu i 2017. godinu.

Zemlja	Ljudi u riziku (u %) 2007. godine	Ljudi u riziku (u %) 2017. godine
Burundi	100	99
Malawi	89	100
Niger	94	93
Centralna Afrička Republika	75	Nema podataka
Liberija	65	72
Demokratska Republika Kongo	92	87
Sierra Leone	83	59
Madagaskar	84	86
Afganistan	Nema podataka	Nema podataka
Uganda	81	75
Togo	77	60
Čad	61	57
Haiti	Nema podataka	58
Etiopija	Nema podataka	Nema podataka
Tajikistan	71	57
Mali	72	55
Nepal	81	73
Tanzanija	80	61
Senegal	43	41
Zimbabwe	Nema podataka	Nema podataka

Izvor: Svjetska banka, srpanj, 2018,

<https://data.worldbank.org/indicator/SH.SGR.IRSK.ZS?end=2017&start=2007>

Većina zdravstvenih sustava u zemljama s niskim prihodima, posebice u Africi, i dalje su jako ovisna o plaćanju iz džepa stanovnika tih zemalja. Najveći postotak ljudi u

riziku od osiromašenja zbog trošenja sredstava za kiruršku njegu ima Malawi sa stopostotnim rizikom i Burundi sa samo postotak nižim rizikom. U većini nerazvijenih zemalja postotak rizika od osiromašenja zbog trošenja sredstava za kiruršku njegu se smanjio u 2017. godini u odnosu na 2007. godinu, dok Malawi bilježi najveći rast rizika i to do maksimuma.

Izravno plaćanje iz "džepa" za zdravstvenu zaštitu je ograničavajući faktor pristupa zdravstvenim uslugama i ugrožava dobrobit kućanstava. Kućanstva su izložena riziku financijske katastrofe i siromaštva. Čak i relativno mali izdaci za zdravlje mogu biti financijski katastrofalni za siromašna kućanstva. Ova plaćanja za posljedicu imaju utjecaj na raspodjelu raspoloživog dohotka kućanstva. Na primjer, izdatak kompromitira potrošnju za drugim potrebama u kućanstvu, kao što su hrana, odjeća i obrazovanje.

Nerazvijene zemlje stoga bi trebale kritički razmišljati o alternativnom i inovativnom financiranju mehanizama koji su potrebni za daljnje povećanje javnog financiranja za zdravlje i smanjiti financijske prepreke za pristup zdravstvenim uslugama.

3.3.6. Rizik od osiromašenja zbog trošenja sredstava za kiruršku njegu u razvijenim zemljama

Tablica 15. Rizik od osiromašenja zbog trošenja sredstava za kiruršku njegu (% ljudi u riziku), razvijenih dvadeset zemalja, komparacija podataka za 2007. godinu i 2017. godinu.

Zemlja	Ljudi u riziku (%) 2007. godine	Ljudi u riziku (%) 2017. godine
Švicarska	0	0
Norveška	0	0
Island	0	0
Irska	0	0
Danska	0	0
Švedska	0	0
Austrija	0	0

Finska	0	0
Njemačka	0	0
Belgija	0	0
Velika Britanija	0	0
Francuska	0	0
Italija	0	0
Španjolska	0	0
Malta	0	0
Cipar	0	0
Slovenija	0	0
Portugal	1	0
Estonija	4	5
Latvija	13	9

Izvor: Svjetska banka, srpanj, 2018,

<https://data.worldbank.org/indicator/SH.SGR.IRSK.ZS?end=2017&start=2007>

Poboljšanje zdravlja ključno je za razvijene zemlje, a javni sektor glavni je pružatelj zdravstvene zaštite u većini razvijenih zemalja. Da bi se smanjile nejednakosti, razvijene zemlje istaknule su primarnu zdravstvenu skrb, uključujući imunizaciju, sanitaciju, pristup sigurnoj pitkoj vodi i sigurne inicijative majčinstva.

Od navedenih 20 razvijenih zemalja 18 zemalja imaju postotak ljudi u riziku od osiromašenja zbog trošenja sredstava za kiruršku njegu jednak nuli. Iznimka su Estonija sa rizikom od 5% i Latvija sa rizikom od 9%. U Estoniji se taj rizik povećao 2017. godine u odnosu na 2007. godinu za 1%. Dok se u Latviji postotak rizika smanjio te se može očekivati daljnje smanjenje narednih godina. Razlog toga što u razvijenim zemljama nema rizika od osiromašenja zbog trošenja sredstava a ako i ima to su vrlo mali postoci rizika, je što razvijene zemlje svojim građanima javno sponzoriraju i reguliraju univerzalnu zdravstvenu skrb ili javno pružaju univerzalnu zdravstvenu zaštitu, te pružaju također besplatnu zdravstvenu zaštitu.

Univerzalna zdravstvena zaštita je zajednički nazivnik za sve programe koji su neki oblik vladinih akcija s ciljem širenja pristupa zdravstvenoj zaštiti što je više moguće i određivanja minimalnih standarda za isto. Većina ih to provodi kroz zakonodavstvo,

regulaciju i oporezivanje. Zakonodavstvo propisuje kakvu skrb treba pružiti, kome i na kojim osnovama. Dok je besplatna zdravstvena zaštita javno financiran sustav zdravstvene zaštite koji pruža besplatne primarne usluge ili nominalnu naknadu svim građanima, bez izuzeća temeljenih na dohotku ili bogatstvu.¹⁷

Javni planovi u nekim zemljama pružaju samo osnovnu ili "bolesnu" pokrivenost, a građani su u mogućnosti kupiti dodatno osiguranje za dodatnu pokrivenost.

Načini univerzalne zdravstvene skrbi koji se postižu u ovim razvijenim zemljama:

- Izvođenje državnim sustavima (porezni programi), npr. Britanska Nacionalna zdravstvena služba u Velikoj Britaniji
- Zdravstvena skrb se privatno izvodi, ali vlada najviše plaća, npr. Francuska
- Izvođenje putem privatnih osiguravajućih društva, ali s regulativom i subvencijama od strane države kako bi se osigurala univerzalna pokrivenost i nediskriminacija od strane osiguravajućih društava, npr. Švicarska

3.4. Nejednakost u obrazovanju

U najširem smislu, obrazovanje je jednostavno aspekt socijalizacije: uključuje stjecanje znanja i učenje vještina. Namjerno ili nenamjerno, obrazovanje često utječe i na stvaranje uvjerenja i moralnih vrijednosti.

U malim, nepismenim društvima poput skupina lovaca i sakupljača, obrazovanje kakvo danas poznajemo bilo je teško razlučiti od drugih aspekata života. Mladi su učili uglavnom sudjelovanjem u životu društvene skupine. Znanja i vještine stjecali su neformalno, oponašanjem primjera odraslih. Premda su odrasli katkada poučavali djecu i mladež, činili su to kao dio svog svakodnevnog posla. Tako su dječaci pratili očeve u lov, a djevojčice su pomagale majkama u kuhanju i prikupljanju biljaka. U složenijim predindustrijskim društvima, poput društava u srednjovjekovnoj Europi, polako su se počele razvijati specijalizirane obrazovne ustanove, a s njima i specijalizirana uloga učitelja. No, time je naobrazbu stjecala tek neznatna manjina pučanstva, primjerice budući pripadnici svećenstva i sinovi bogataša. Formalno

---

¹⁷ Svjetska zdravstvena organizacija, http://www.who.int/healthsystems/topics/financing/uhc_qa/en/, (pristupljeno 2. kolovoz 2018.).

obrazovanje za mase razvilo se tek kad je industrijalizacija već dobroano uznapredovala.¹⁸

Nejednakost u obrazovanju očituje se na mnogo načina. Studenti iz imućnijih obitelji imaju veću vjerojatnost da dolaze iz kućnih okruženja koje pogoduju učenju, uključujući i mirno mjesto za učenje i pristup Internetu. Nadalje, njihovi roditelji imaju veću vjerojatnost da će imati vremena i sposobnosti da im pomognu u njihovoj zadaći i potaknuti ih na studiranje. Studenti bez tih mogućnosti stoga su u nepovoljnom položaju prije samog ulaska u školu i nastavljaju biti u nepovoljnom položaju dok prolaze kroz obrazovni sustav.

Također učenici ekonomsko siromašnih obitelji imaju veću vjerojatnost pohađanja škole koje su karakterizirane lošijom infrastrukturom, sa manje kvalificiranih učitelja, sa manje ambicioznih vršnjaka i zastarjelom pedagoškom praksom u usporedbi s onima u bogatijim područjima. Stoga je više vjerojatno da će završiti s nižim obrazovnim ishodima.

Uklanjanje nejednakosti u obrazovanju će pojačati pozitivan utjecaj obrazovanja na postignuće ostalih razvojnih ishoda.

3.4.1. Načini mjerenja nejednakosti u obrazovanju

Obrazovna nejednakost u zemljama može se ispitati pomoću pokazatelja koji obuhvaćaju različite aspekte obrazovanja od resursa do pristupa, sudjelovanja i postignuća. To može, na primjer, uključivati postotak pojedinaca koji su postigli određenu razinu obrazovanja ili broj postignutih godina obrazovanja. Sve veća dostupnost nacionalnih i međunarodnih anketa o postignućima u učenju dodatno omogućuje mjerenje nejednakosti u rezultatima učenja¹⁹

Sve zemlje, bez obzira na nacionalno bogatstvo, stječu dobitak iz višeg i boljeg obrazovanja svojega stanovništva. Prema nedavnom izvještaju OECD-a, pružanje svakom djetetu pristup obrazovanju i vještinama potrebnim za punu participaciju u

---

¹⁸ M. Haralambos i M. Holborn, *op. cit.*, str. 774.

¹⁹ Antoninis M., Delprato M. i A. Benavot, „Inequality in education: the challenge of measurement“, *World Social Science Report*, 2016., str. 63., <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002459/245937e.pdf>, (pristupljeno 3. kolovoz 2018.).

društvu bi povećala BDP za prosječno 28% godišnje u zemljama s nižim prihodima i 16% godišnje u zemljama s visokim prihodima sljedećih 80 godina.²⁰

Da bi se ilustrirala nejednakost u obrazovanju, Referat o praćenju globalnog obrazovanja razvio je Svjetsku bazu podataka o nejednakosti obrazovanja na svijetu (World Inequality Database on Education odnosno WIDE), koristeći demografske i zdravstvene ankete, ankete s više indikatora i nacionalne ankete kućanstva.

Također je razvilo prateću grafiku kako bi se vizualizirala veličina nejednakosti i olakšala usporedba između zemalja ili između skupina unutar zemalja.

Situacija djeteta ili mlade osobe, kao što je njihovo bogatstvo, spol, nacionalnost i mjesto gdje žive imaju važnu ulogu u oblikovanju njegovih mogućnosti za obrazovanje i život.

3.4.2. Pohađanje visokog obrazovanja u nerazvijenim zemljama prema spolu

Tablica 16. Postotak osoba u dobi od 18 do 22 godine prema spolu koji pohađaju visoko obrazovanje u nerazvijenim zemljama. 2006 - 2016. godina

Zemlja	Muškarci (u %)	Žene (u %)
Tanzanija	1%	0%
Burundi	1%	0%
Srednjoafrička Republika	1%	1%
Niger	2%	1%
Čad	2%	1%
Senegal	1%	2%
Malawi	2%	1%

²⁰ OECD/Eric A. Hanushek/Ludger Woessmann (2015), *Universal Basic Skills: What Countries Stand to Gain*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264234833-en>, (pristupljeno 3. kolovoz 2018.).

Madagaskar	2%	2%
Mali	4%	2%
Sierra Leone	3%	3%
Liberia	4%	4%
Zimbabwe	6%	3%
Demokratska Republika Kongo	5%	4%
Haiti	5%	4%
Etiopija	5%	6%
Uganda	6%	5%
Togo	8%	6%
Afganistan	11%	6%
Tajikistan	28%	10%
Nepal	38%	30%

Izvor: *The World Inequality Database on Education (WIDE)*, kolovoz, 2018,

https://www.education-inequalities.org/indicators/higher_1822#?sort=mean&dimension=all&group=all&age_group=enrol_higher_1822&countries=all

Među odabranim nerazvijenim zemljama možemo uočiti da su Tanzanija i Burundi zemlje sa najmanjim udjelom stanovništva koje pohađa visoko obrazovanje i to samo 1% muškaraca u tim zemljama, ništa bolje trendove ne pokazuju niti Srednjoafrička Republika u kojoj samo 1% muškaraca i žena pohađa visoko obrazovanje. U zemljama Niger, Čad i Malawi 2% muškaraca i 1% žena visoko se obrazuju. Etiopija, Uganda i Togo imaju nešto viši postotak stanovništva koje pohađa visoko obrazovanje na Afričkom kontinentu. Nerazvijena zemlja sa najvišim postotkom stanovništva koje pohađa visoko obrazovanje je u prvom redu Nepal sa čak 38%

muškarca koji pohađaju visoko obrazovanje i 30% žena, te nakon nje slijedi Tajikistan sa 28% muškarca i 10% žena. Također bitno je spomenuti da je u više od većine nerazvijenih zemalja veći postotak muškaraca koji se visoko obrazuju u odnosu na postotak žena.

Općenito gledajući postotke stanovništva koji pohađaju visoko obrazovanje u navedenim nerazvijenim zemljama pritom misleći na zemlje Afričkog kontinenta pošto Azijske zemlje u ovoj statistici najbolje stoje te mogu parirati čak i razvijenim zemljama, vidimo da se uglavnom radi o vrlo malim postocima pohađanja. Studenti u mnogim zemljama u Africi često se stišću u pretrpanim učionicama, učionicama koje se raspadaju ili se izvode vani.

3.4.3. Pohađanje visokog obrazovanja u razvijenim zemljama prema spolu

Tablica 17. Postotak osoba u dobi od 18 do 22 godine prema spolu koji pohađaju visoko obrazovanje u razvijenim zemljama, 2014. godine

Zemlja	Muškarci (u %)	Žene (u %)
Island	24%	36%
Švicarska	31%	34%
Finska	32%	41%
Njemačka	39%	41%
Malta	39%	45%
Norveška	36%	55%
Danska	35%	56%
Latvija	50%	58%
Estonija	52%	58%
Švedska	53%	61%
Velika Britanija	60%	65%

Austrija	57%	67%
Portugal	58%	66%
Slovenija	60%	68%
Italija	58%	73%
Španjolska	61%	72%
Francuska	67%	72%
Belgija	75%	78%
Irska	76%	78%
Cipar	84%	96%

Izvor: *The World Inequality Database on Education (WIDE)*, kolovoz, 2018,
<https://www.education-inequalities.org/>

Promatrajući postotke stanovništva koji pohađaju visoko obrazovanje u odabranim razvijenim zemljama u 2014. godini, primjetiti ćemo da najmanje postotke polaznosti stanovništva na visoko obrazovanje bilježi Island sa 24% muškaraca koji pohađaju visoko obrazovanje i 36% žena. Nisu daleko niti Švicarska i Finska koji su u malim postocima razlike od Islanda. Najviše stanovništva koje se visoko obrazuje bilježi Cipar sa čak 84% muškaraca i 96% žena, nakon njega sljede Irska i Belgija. Možemo primjetiti da u svim razvijenim zemljama imamo veći postotak žena koje se visoko obrazuju u odnosu na muškarce, primjerice Danska ima čak 56% Dankinja koje pohađaju visoko obrazovanje dok s druge strane samo 35% Danaca pohađa visoko obrazovanje.

3.4.4. Pohađanje visokog obrazovanja u nerazvijenim zemljama prema bogatstvu

Tablica 18. Postotak osoba u dobi od 18 do 22 godine prema bogatstvu koji pohađaju visoko obrazovanje u nerazvijenim zemljama, 2006-2016. godine

Zemlja	Najsiromašniji	Siromašni	Srednje imućni	Bogati	Najbogatiji
Tanzanija	0%	0%	0%	0%	2%
Burundi	0%	0%	0%	0%	2%
Srednjoafrička Republika	0%	0%	0%	0%	2%
Niger	0%	0%	0%	0%	3%
Čad	0%	0%	0%	0%	4%
Senegal	0%	0%	0%	1%	6%
Malawi	0%	0%	0%	0%	6%
Madagaskar	0%	0%	0%	1%	8%
Mali	0%	0%	0%	2%	8%
Sierra Leone	0%	0%	0%	2%	8%
Liberija	0%	0%	0%	4%	10%
Zimbabwe	0%	0%	1%	3%	12%
DR Kongo	0%	0%	1%	3%	15%
Haiti	0%	1%	1%	3%	14%
Etiopija	0%	1%	1%	3%	16%
Uganda	0%	1%	1%	4%	14%
Togo	0%	1%	0%	9%	19%
Afganistan	3%	5%	5%	9%	18%

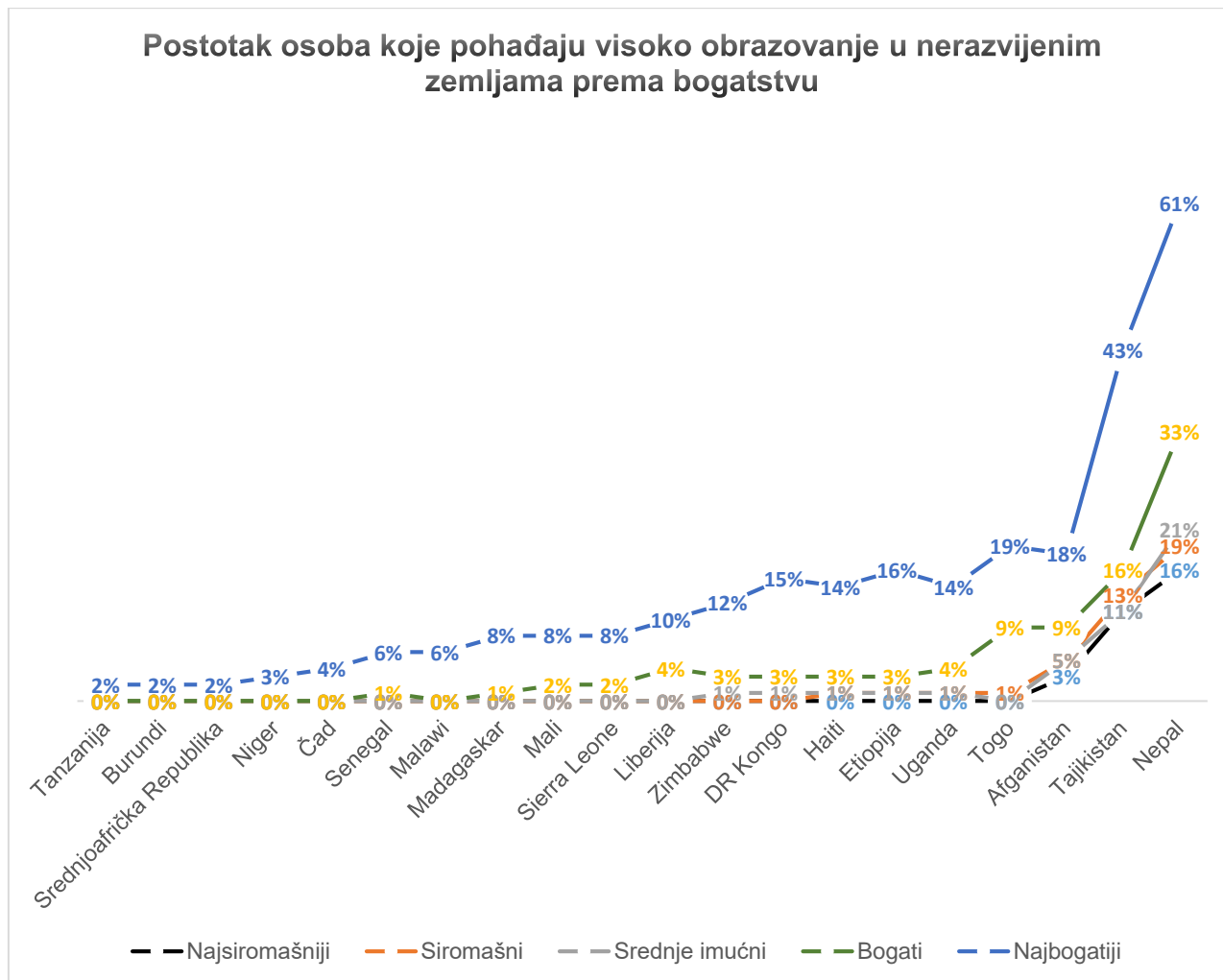
Tajikistan	11%	13%	11%	16%	43%
Nepal	16%	19%	21%	33%	61%

Izvor: *The World Inequality Database on Education (WIDE)*, kolovoz, 2018,
<https://www.education-inequalities.org/>

Prema podacima Baze podataka o nejednakosti u obrazovanju u Svijetu eng. The World Inequality Database on Education (WIDE), omjer polaznosti visokog obrazovanja u odabranim nerazvijenim zemljama znatno se razlikuje prema imućnosti stanovništva u tim zemljama. U čak 13 promatranih nerazvijenih zemalja stanovništvo koje prema imućnosti spada pod najsiromašnije i siromašne ne pohađa visoko obrazovanje, tek mali udio bogatih i najbogatijih stanovnika. Najgore podatke bilježe zemlje Tanzanija, Burundi, Srednjoafrička Republika, Niger i Čad gdje se samo onaj dio najbogatijeg stanovništva visoko obrazuje i to u malim vrijednostima do 4%. Razlike čine Haiti, Etiopija, Uganda i Togo gdje i siromašni čine mali udio (1%) u visokom školstvu. Najbolja situacija glede imućnosti među promatranim nerazvijenim zemljama očituje se u Nepal sa (16%) najsiromašnijih, (19%) siromašnih i (21%) srednje imućnih koji pohađaju visoko obrazovanje. Kada je riječ o pohađanju visokog obrazovanja, jaz između bogatih i siromašnih značajno je vidljiv među nerazvijenim zemljama.

Grafikon 3. Postotak osoba u dobi od 18 do 22 godine prema bogatstvu koji pohađaju visoko obrazovanje u nerazvijenim zemljama, 2006-2016. godine

Izvor: *The World Inequality Database on Education (WIDE)*, kolovoz, 2018,
<https://www.education-inequalities.org/>

3.4.5. Pohađanje visokog obrazovanja u razvijenim zemljama prema bogatstvu

Tablica 19. Postotak osoba u dobi od 18 do 22 godine prema bogatstvu koji pohađaju visoko obrazovanje u razvijenim zemljama, 2014. godine

Zemlja	Najsiromašniji	Siromašni	Srednje imućni	Bogati	Najbogatiji
Island	40%	25%	22%	28%	32%

Švicarska	24%	36%	26%	40%	43%
Finska	49%	34%	27%	19%	20%
Njemačka	46%	37%	31%	41%	44%
Malta	28%	33%	42%	57%	57%
Norveška	61%	28%	23%	28%	29%
Danska	70%	26%	14%	10%	13%
Latvija	33%	45%	47%	64%	76%
Estonija	58%	50%	42%	62%	62%
Švedska	63%	54%	39%	52%	59%
Velika Britanija	71%	56%	48%	63%	60%
Austrija	58%	56%	55%	75%	70%
Portugal	43%	51%	66%	68%	90%
Slovenija	53%	65%	66%	66%	75%
Italija	52%	60%	74%	78%	73%
Španjolska	46%	57%	69%	82%	88%
Francuska	70%	58%	61%	77%	83%
Belgija	63%	75%	76%	83%	87%
Irska	81%	67%	67%	80%	87%
Cipar	83%	91%	93%	98%	87%

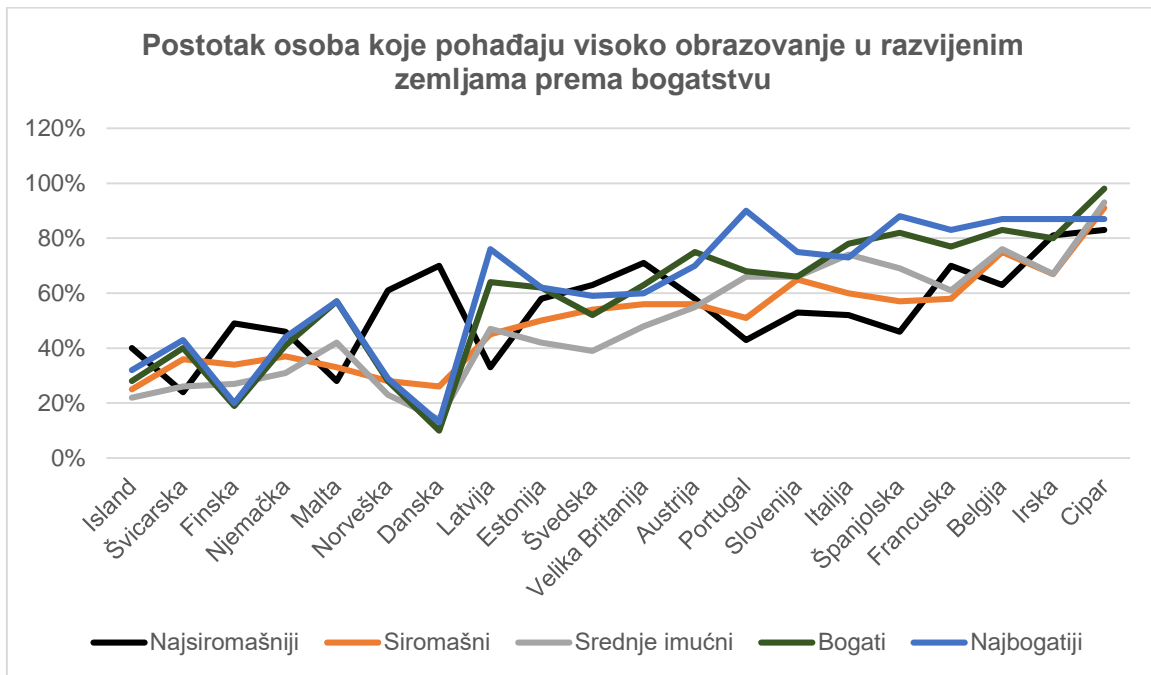
Izvor: *The World Inequality Database on Education (WIDE)*, kolovoz, 2018,

<https://www.education-inequalities.org/>

Kako pokazuje tablica postotka stanovništva prema imućnosti koji pohađaju visoko obrazovanje u odabranim razvijenim zemljama u zemljama poput Norveške i Danske viši je omjer najsiromašnijih i siromašnih stanovnika koji pohađaju visoko obrazovanje, Norveška sa najsiromašnijih 61%, siromašni 28% i Danska sa 70% najsiromašnijih i 26% siromašnih. Najveći udio najsiromašnijih i siromašnih koji pohađaju visoko obrazovanje bilježi Cipar sa 83% najsiromašnijih i 91% siromašnih u visokom školstvu sa malom postotnom razlikom u korist bogatih i najbogatijih. U razvijenim zemljama ne postoji jaz između polaznika visokog obrazovanja glede

njihove imućnosti razlog tome su stipendije i mnoge potpore koje razvijene zemlje izdvajaju iz svojih proračuna za potporu učenicima slabijeg imovinskog statusa.

Grafikon 4. Postotak osoba u dobi od 18 do 22 godine prema bogatstvu koji pohađaju visoko obrazovanje u razvijenim zemljama, 2014. godine

Izvor: *The World Inequality Database on Education (WIDE)*, kolovoz, 2018, <https://www.education-inequalities.org/>

4. Zaključak

Na kraju ovog rada možemo konstatirati na temelju analize dostupnih statistika da postoji velika nejednakost u društvima razvijenih i nerazvijenih zemalja koja je primjetna u područjima ekonomije, obrazovanja, zdravlja te zaposlenja prema spolu. U razvijenim zemljama gotovo da ne postoje naznake nejednakosti unutar njihovog stanovništva, svi imaju jednak pristup zdravstvu i obrazovanju te žene i muškarci gotovo ravnomjerno čine radnu snagu. A što se tiče loših trendova u nerazvijenim zemljama glede promatranih aspekata mišljenja sam da politički sustavi tih zemalja više obraćaju pozornost na uređenje njihove političke strukture te na borbu za suzbijanje siromaštva. Teme zdravstva, obrazovanja te drugačiji pogled na muškarce i žene u plaći i poslu se zanemarijavaju. Međutim na te teme bi se zapravo i trebalo više obratiti pozornost pogotovo na ulaganja u obrazovanje jer zapravo je obrazovanje ključ za rješavanje svih ostalih promatranih problematika. Bez obrazovanja nemate kvalificiranih osoba koji će moći raditi u zdravstvu, također obrazovanje širi ukupne spoznaje i znanja osobe glede nejednakosti u spolovima. Mišljenja sam da bi nerazvijene zemlje trebale više uložiti u razvoj svog obrazovnog sustava jer znanje je moć.

Literatura:

KNJIGE:

1. Šundalić A., Sociologija, Osijek, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera – Ekonomski fakultet u Osijeku, 2011.
2. Todaro, M., Smith, S., Ekonomski razvoj, Ekonomski fakultet u Sarajevu, Sarajevo
3. Haralambos M. i M. Holborn, Sociologija: Teme i perspektive, Zagreb, Golden marketing, 2002.

INTERNET IZVORI:

1. Svjetska banka, <https://data.worldbank.org/>
2. International Labour Organization, "Wage and salaried workers", 2014., str. 1, http://ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---ilo-hanoi/documents/publication/wcms_428972.pdf
3. Wright E. R. i B. L. Perry, "Medical Sociology and Health Services Research: Past Accomplishments and Future Policy Challenges", Journal of Health and Social Behaviour, 2010, str. 107–119.
4. Biccard B.M., „Perioperative patient outcomes in the African Surgical Outcomes Study: a 7-day prospective observational cohort study“, The Lancet, 2018
5. Antoninis M., M. Delprato i A. Benavot, „Inequality in education: the challenge of measurement“, *World Social Science Report*, 2016., str. 63., <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002459/245937e.pdf>
6. OECD/Eric A. Hanushek/Ludger Woessmann (2015), *Universal Basic Skills: What Countries Stand to Gain*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264234833-en>
7. Svjetska zdravstvena organizacija, http://www.who.int/healthsystems/topics/financing/uhc_qa/en/

Popis ilustracija:

Popis grafikona:

Grafikon 1. Omjer zaposlenosti stanovništva prema spolu u dobi od 15 - 24 godina, (modelirana procjena Međunarodne organizacije rada) u odabranim razvijenim zemljama 2011. godine izražena u postotku.....	21
Grafikon 2. Omjer zaposlenosti stanovništva prema spolu u dobi od 15 - 24 godina, (modelirana procjena Međunarodne organizacije rada) u odabranim nerazvijenim zemljama 2011. godine izražena u postotku.....	23
Grafikon 3. Postotak osoba u dobi od 18 do 22 godine prema bogatstvu koji pohađaju visoko obrazovanje u nerazvijenim zemljama, 2006-2016. godine.....	50
Grafikon 4. Postotak osoba u dobi od 18 do 22 godine prema bogatstvu koji pohađaju visoko obrazovanje u razvijenim zemljama, 2014. godine.....	52

Popis tablica:

Tablica 1. Klase prema Goldthorpeu	4
Tablica 2. Dvadeset razvijenih zemalja na temelju kriterija BDP-a po glavi stanovnika za 2017. godinu	11
Tablica 3. Nerazvijene zemlje svijeta na temelju kriterija BDP-a po glavi stanovnika	11
Tablica 4. Analitička klasifikacija odabranih razvijenih i nerazvijenih zemalja na temelju procjene bruto nacionalnog dohotka (GNI) po glavi stanovnika za prethodnu godinu	13
Tablica 5. Omjer zaposlenosti stanovništva prema spolu u dobi od 15 - 24 godina, (modelirana procjena Međunarodne organizacije rada) u odabranim razvijenim zemljama 2011. godine i 2017. godine izražena u postotku	19
Tablica 6. Omjer zaposlenosti stanovništva prema spolu u dobi od 15 - 24 godina, (modelirana procjena Međunarodne organizacije rada) u odabranim nerazvijenim zemljama 2011. i 2017. godine izražena u postotku	21
Tablica 7. Ponderirani prosjek plaćenih radnika prema spolu, nerazvijene zemlje 2017. godine (modelirano po procjeni Međunarodne organizacije rada)	24
Tablica 8. Ponderirani prosjek plaćenih radnika prema spolu, razvijene zemlje 2017. godine (modelirano po procjeni Međunarodne organizacije rada)	26

Tablica 9. Horizontalna i vertikalna segregacija na primjeru Velike Britanije	27
Tablica 10. Očekivani životni vijek pri rođenju (u godinama) za 20 nerazvijenih zemalja u 1990. i 2016. godini	32
Tablica 11. Očekivano trajanje života pri rođenju (u godinama) za 20 razvijenih zemalja u 1990. i 2016. godini	34
Tablica 12. Specijalna kirurška radna snaga (na 100.000 stanovnika) deset nerazvijenih zemalja prema podacima Svjetske Banke za 2014. godinu	36
Tablica 13. Specijalna kirurška radna snaga (na 100.000 stanovnika) šesnaest razvijenih zemalja prema podacima Svjetske Banke za 2014. godinu	37
Tablica 14. Rizik od osiromašenja zbog trošenja sredstava za kiruršku njegu (% ljudi u riziku), nerazvijenih dvadeset zemalja, komparacija podataka za 2007. godinu i 2017. godinu.....	39
Tablica 15. Rizik od osiromašenja zbog trošenja sredstava za kiruršku njegu (% ljudi u riziku), razvijenih dvadeset zemalja, komparacija podataka za 2007. godinu i 2017. godinu.....	40
Tablica 16. Postotak osoba u dobi od 18 do 22 godine prema spolu koji pohađaju visoko obrazovanje u nerazvijenim zemljama. 2006 - 2016. godina.....	44
Tablica 17. Postotak osoba u dobi od 18 do 22 godine prema spolu koji pohađaju visoko obrazovanje u razvijenim zemljama, 2014. godine	46
Tablica 18. Postotak osoba u dobi od 18 do 22 godine prema bogatstvu koji pohađaju visoko obrazovanje u nerazvijenim zemljama, 2006-2016. godine.....	48
Tablica 19. Postotak osoba u dobi od 18 do 22 godine prema bogatstvu koji pohađaju visoko obrazovanje u razvijenim zemljama, 2014. godine	50

Sažetak

U ovom radu se razmatra pojam društvena nejednakost i njezini oblici na primjeru odabranih razvijenih i nerazvijenih zemalja.

Rad je strukturiran u četiri glavne cjeline. U drugoj cjelini razmatra se teorijski pristup pojmu društvene nejednakosti, povezanost društvene nejednakosti i klasa, socijalna mobilnost te što sve obuhvaća politički aspekt društvenih nejednakosti. U trećem dijelu raspravljaju se oblici društvene nejednakosti na primjeru razvijenih i nerazvijenih zemalja. Ekonomsku nejednakost razmatrali smo na temelju kriterija BDP-a po glavi stanovnika te procjene bruto nacionalnog dohotka (GNI) po glavi stanovnika na temelju čega smo klasificirali razvijene i nerazvijene zemlje po prihodima. Veliki utjecaj na ekonomsku strukturu i njezino određenje nerazvijenih zemalja imala je činjenica da su iste bile kolonije. Zatim se razmatra nejednakost spolova na osnovi indikatora omjera zaposlenosti stanovništva prema spolu i ponderiranog prosjeka plaćenih radnika prema spolu te uočavamo da u odabranim nerazvijenim zemljama žene i dalje imaju inferioran status u odnosu na muškarce na temelju toga što postoji veliki jaz u zaposlenosti muškaraca i žena što je najočitije na primjeru Afganistana, isto tako dominiraju plaćeni radnici muškog spola nad plaćenim radnicima ženskog spola. S druge strane u odabranim razvijenim zemljama situacija je suprotna razlog tome je što se daje velika pozornost položaju žena te se nastoje stvoriti jednake mogućnosti na poslu za muškarce i žene što se vidi na nizu zakonskih regulativa Velike Britanije usmjerenih na poboljšanje položaja žena. Nejednakosti u zdravlju razmatrali smo putem indikatora očekivani životni vijek pri rođenju i specijalne kirurške radne snage. Zanimljivo je svakako doznati koliko se društvo nerazvijenih zemalja razlikuje od društva razvijenih zemalja glede broja specijalne kirurške radne snage na 100.000 stanovnika na temelju podataka koji su posljednje dostupni iz 2014. godine. To daje zapravo najbolji uvid u jaz između pristupa zdravlju u razvijenim i nerazvijenim zemljama, primjerice nalazite li se u zemljama Malawi, Srednjoafričkoj Republici te Afganistanu i potrebna vam je hitna operacija u 100.000 stanovnika nećete moći naći osobu koja će vas biti u mogućnosti operirati a ako vas i operira postoji mogućnost od 1% da ćete umrijeti u bolnici u roku od 30 dana nakon operacije zbog poteškoća u uočavanju ili rješavanju komplikacija nakon operacije što je rezultat nedostatanog broja medicinskih djelatnika. Nejednakost u obrazovanju razmatrali smo na temelju

indikatora pohađanja visokog obrazovanja prema spolu i bogatstvu te su postotci muškog i ženskog stanovništva koji pohađaju visoko obrazovanje u navedenim nerazvijenim zemljama vrlo mali dok su u odabranim razvijenim zemljama veliki postoci polaznosti visokog obrazovanja, što ne čudi pošto razvijene zemlje ulažu mnogo sredstava u svoje obrazovanje. Kada je riječ o pohađanju visokog obrazovanja, jaz između bogatih i siromašnih značajno je vidljiv među nerazvijenim zemljama dok u razvijenim zemljama možemo primjetiti da je udio stanovništva koji se visoko obrazuju ravnomjerno raspodijeljen u razvijenim državama, te stanovnici različitog imovinskog statusa pohađaju visoko školstvo.

Ključne riječi: nejednakost, društvo, razvijene, nerazvijene, ekonomija, spol, zdravstvo, obrazovanje

Abstract

This paper deals with the concept of social inequality and its forms on the example on selected developed and underdeveloped countries.

The paper is structured into four main sections. The second section deals with theoretical approach to the concept of social inequality, social inequality and class cohesion, social mobility and all that covers political aspect of social disadvantages. The third part discusses forms of social inequality on the example of developed and undeveloped countries. GDP per capita and Gross National Income (BNP) per capita, based on which we classify the developed and undeveloped country by income. The great influence on the economic structure and its determination of the undeveloped countries had the fact that they were colonies. Then the gender inequality is considered based on the indicators of employment of the population by gender and the weighted average of paid workers by gender and we notice that in selected undeveloped countries women still have inferior status in comparison to men, there is a large difference in the employment of men and women so men paid workers dominate over paid female workers. On the other hand, in the selected developed countries, the situation is opposite because of the fact that attention on women is high and developed countries are trying to create equal opportunities for men and women as seen in a number of UK legislation aimed at improving the position of women. Inequalities in health were considered by following indicators that are expected life expectancy at birth and special surgical labor force. It is interesting to know how much the society of the undeveloped countries differs from developed countries in view of the number of special surgical labor per 100,000 inhabitants based on the latest available data from 2014. For the best insight into the gap between access to health in developed and undeveloped countries is for example, if you are in the Malawi, Central African Republic and Afghanistan, and you need an emergency operation of 100,000 people you will not be able to find a person that will be able to operate and there is a 1% chance that you will die in the hospital within 30 days after the operation due to difficulty in detecting or resolving complications after your operation, as a result of an insufficient number of medical staff. Inequality in education was considered based on indicators of higher education by gender and wealth, and the percentage of male and female population attending higher

education in the selected undeveloped countries is very low, while in selected developed countries there is a high percentage of high education attendance which is not surprising as developed countries invest a lot of resources into their education. When it comes to attending higher education by wealth the gap between the rich and the poor is noticeable among the undeveloped countries, while in developed countries we can see that the share of highly educated citizens equally distributed in developed countries, and residents of different property status are attending higher education.

Key words: inequality, society, developed, underdeveloped, economy, gender, health, education